

TMMOB MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI
GENÇ MADENCİ ÖRGÜTLÜLÜĞÜ

VII. ÖĞRENCİ KURULTAYI

13-14 KASIM 2021

RAYMAR OTEL
KIZILAY, ANKARA

AYRINTILAR İÇİN:
INSTAGRAM.COM/GENC.MADENCI.TMMOB

Mücadele,
Dayanışma,
Emek,
Özgürlük...

GENÇ MADENCİ



TMMOB
MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI



**TMMOB
MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI**

7. Öğrenci Kurultayı

13-14 Kasım 2021, Ankara



İÇİNDEKİLER

SUNUŞ

TMMOB Maden Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu V

1. OTURUM

DEMOKRATİK VE ÖZERK ÜNİVERSİTE

- Burcu SARI
Ortadoğu Teknik Üniversitesi..... 1
- Fatma ARPA
Hacettepe Üniversitesi (Genç Madenci) 5

MÜHENDİSLİK EĞİTİMİ NASIL OLMALI?

- Nadir AVŞAROĞLU
TMMOB Maden Mühendisleri Odası..... 25
- Seray ÇAKAR
Dokuz Eylül Üniversitesi (Genç Madenci)..... 47

2. OTURUM

MADEN MÜHENDİSLERİNİN ÇALIŞMA ALANLARI

- Ümit KILIÇ
TMMOB Maden Mühendisleri Odası..... 61
- Azime ŞEKER
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi (Genç Madenci) 73

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

- Nedret DİNER
TMMOB Maden Mühendisleri Odası..... 77
- Dilan OLAĞAN
Karadeniz Teknik Üniversitesi (Genç Madenci) 107

3. OTURUM

TMMOB ÖRGÜTLÜLÜĞÜ

- Bedri TEKİN
TMMOB Makine Mühendisleri Odası119

MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI ÖRGÜTLÜLÜĞÜ

- Veyis SIR
TMMOB Maden Mühendisleri Odası127

GENÇ MADENCİ ÖRGÜTLÜLÜĞÜ

- Cemre TAC
Hacettepe Üniversitesi (Genç Madenci)135

4. OTURUM

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE MADENCİLİK EĞİTİMİNE BAKIŞ

- Prof. Dr. Muammer KAYA
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.....143

FORUM : NASIL BİR ÜNİVERSİTE OLMALI?163

7. ÖĞRENCİ KURULTAYI SONUÇ BİLDİRGESİ.....179

7. ÖĞRENCİ KURULTAYI'NDAN RESİMLER.....191

SUNUŞ

2020 yılında küresel olarak baş gösteren Covid-19 pandemisi tüm dünyayı olumsuz olarak etkilemiş; sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal anlamda çıkmazda olan ülkemizi de daha büyük bir çıkmazın içine sokmuştur. Özellikle ekonomik anlamda dar gelirli ve yoksul halkın işini kaybettiği, barınma, beslenme gibi temel ihtiyaçlarını karşılayamadığı bu dönemde, üniversitelerde eğitim uzaktan gerçekleştirilmiş, imkanları olmayan öğrenciler eğitime ara vermek hatta bırakmak zorunda kalmıştır.

İktidar, uzaktan eğitim döneminde bu sorunları çözmek bir yana görmezden gelmiş, taleplere kulaklarını tıkamıştır. Geline süreçte, gerici ve faşist 12 Eylül darbesinin bir ürünü olan YÖK, demokratik ve özerk üniversite idealine ulaşma arzusuna büyük bir darbe vurmuştur. 15 Temmuz darbe girişimi ile kayyum rektörler de aracılığıyla üniversitelerdeki baskı daha da artırılmış, öğrencilerin apolitikleştirilmesi ve yalnızlaştırılması bir politika olarak benimsenmiştir. Bu dönemde de özellikle barınma sorununun kangrenleştirilmesi ve öğrencilerin gerici tarikat, cemaat yurtlarına mahkum edilmesi, Anayasa'da da tanımlı demokratik, laik ve sosyal devlet ilkeleri ile çelişen bir anlayış olmuştur.

Üniversiteleri kayyum rektörlerle idare etmeyi amaçlayan iktidar, üniversite bileşenlerine, sivil toplum kuruluşlarına ve meslek örgütlerine karşı baskı ve korku iklimini yaymak için evrensel hukuk normlarını göre kabul edilemez olan antidemokratik uygulamalarını bir araç olarak kullanmaya devam etmiştir. TMMOB Maden Mühendisleri Odası her darbe ve baskı döneminde olduğu gibi bu zorlu süreçte de hukuksuzluklara ve antidemokratik uygulamalara karşı üniversitelerle ve meslektaşlarıyla bir arada olarak örgütlü mücadelesini sürdürerek, bu doğrultudaki çalışmalarına mevcut küresel salgın sürecinin yarattığı tüm olanaksızlıklara rağmen aralıksız devam ettirmiştir. Yaklaşık 3 eğitim-öğretim dönemi, uzaktan eğitime geçilmesinden dolayı Genç Madenci Örgütlülüğü kampüslerde faaliyet yürütme şansı bulamamıştır. Bu dönemlerde, çevrimiçi söyleşiler ve toplantılar ile örgütlenme

faaliyetlerinde sürekliliği sağlanmış ve mevcut örgüt yapısının aktif halde tutulması amaçlanmıştır. Üniversitelerdeki öğrenci temsilcilerinin vasıtasıyla etkinliklerin yüksek katılımlarla gerçekleşmesi sağlanmıştır. Yeniden örgün eğitime geçilmesiyle birlikte çevrimiçi olarak yapılan etkinliklerin de etkisiyle örgütün dinamik yapısının korunması hedefinde başarı sağlandığı anlaşılmıştır

TMMOB Maden Mühendisleri Odası 47. Dönem faaliyetleri kapsamında; demokrasi, özgürlük ve mesleki konulardaki taleplerini daha gür bir sesle ifade edebilmek adına öğrenci üyelerimizden oluşan örgütlenmemiz Genç Madenci'nin her alanda destekçisi olmuş ve mücadelelerinde daima yanlarında bulunmuştur. Genç Madenci de bu dönemde TMMOB Maden Mühendisleri Odası'nın sesi olarak üniversitelerde temsilcileri ve öğrenci üyeleri ile beraber birçok faaliyete imza atmıştır. Genç Madenci, Ankara merkezli olarak Covid-19 küresel salgın sürecinde de çalışmalarına ve etkinliklerine çevrimiçi olarak devam etmiştir. Teknik ve sosyal anlamda birçok konuyu içeren 14 adet çevrimiçi söyleşi düzenlemiş, yerelde ve Türkiye genelinde temsilcilerle çevrimiçi ve salgın koşullarına bağlı olarak yüz yüze olarak da sürdürülen toplantılarla sürecin yarattığı olumsuzluklara rağmen çalışmalarını kesintisiz bir şekilde devam ettirmiştir. Bu süreçte üniversitelerde artırılan baskı ve hukuksuzluklara, artan gelir adaletsizliğiyle birlikte imkansızlıklar içerisinde terk edilen üniversite öğrencilerinin ekonomik ve sosyal sorunlarına, her geçen gün daha da çok sindirilmeye ve yok edilmeye çalışılan üniversitelerin, öğretim üyelerinin ve öğrencilerin demokratiklik ve özerklik taleplerine yaptığı sayısız açıklamayla destek vermiştir. Bu faaliyetler kapsamında, Maden Mühendisleri Odası, Türkiye'nin dört bir yanındaki üniversitelerde bulunan Genç Madencileri bir araya getirmek, mevcut sorunlara ve konulara farklı açılardan bakarak irdelemek ve tartışmak amacıyla 7. Öğrenci Kurultayı'nı 13-14 Kasım 2021 tarihinde Ankara'da gerçekleştirmiştir.

Yaşasın Demokratik, Laik ve Özerk Üniversite Mücadelesi !

Yaşasın Maden Mühendisleri Odası !

Yaşasın Genç Madenci Örgütlülüğümüz !



I. OTURUM

DEMOKRATİK VE ÖZERK ÜNİVERSİTE

Burcu Sarı

Ortadoğu Teknik Üniversitesi

Fatma Arpa

Hacettepe Üniversitesi (Genç Madenci)

MÜHENDİSLİK EğİTİM NASIL OLMALI

Nadir Avşaroğlu

TMMOB Maden Mühendisleri Odası

Seray Çakar

Dokuz Eylül Üniversitesi (Genç Madenci)



NASIL BİR ÜNİVERSİTE İSTİYORUZ?

Burcu SARI

DTÜ Eğitim Sen

Günümüzde üniversiteler sermaye mantığıyla, bir şirket gibi işletilmekte, piyasa norm ve değerlerini benimsemeye zorlanmaktadır. Üniversiteler mali özerklik adı altında kendi yaratacakları kaynaklara, sanayi işbirlikleri gibi kamu bütçesi dışındaki gelirlere bağımlı hale getirilmiştir. Hakikatin bilgisi yerine, para-pul-kariyer sağlayacak “satılabilir” bilgiye değer verilmektedir. Bilgi toplum yararına değil, patronların ve siyasi iktidarların faydasına üretilmektedir. Bilim insanları bir pazarlamacı ya da girişimci gibi ele alınmaktadır. Üniversitelerimiz salt diploma ve unvan dağıtan ve işgücü piyasasını besleyen bir kuruma indirgenmiştir. İçinde bulunduğu topluma duyarlı bireyler olarak yetişmesi gereken öğrenciler, bireyciliğe itilmektedir. Bireycilik, güvencesiz çalışma, hiyerarşik ve eşitsiz ilişkiler, öğrenci ve çalışan iradesini yok sayan yönetici atamaları, itaat ve korku kültürünü yaygınlaştırıp üniversiteleri kişiliksizleştirmektedir.



Geldiğimiz noktada üniversiteler, toplumsal sorumluluklarından sıyrılmış bir akademi, köleleşmiş üniversite emekçileri ve müşterileştirilmiş öğrencilerden ibaret olsun istenmektedir. Oysa üniversitelerin sosyal, ekonomik ve siyasal gelişmelere dair bilimsel bilgi üretme ve bunu toplumla paylaşma görevleri vardır. Üniversite her türlü tahak-



kümden arınmış, demokratik bir tartışma ortamını geliştirmek ve bundan toplumun yararlanmasını sağlamakla görevlidir.

Bugün üniversite bileşenleri bu görevler doğrultusunda,

- Öğrencisinden akademisyenine, idari ve teknik personelinden işçisine, sermaye iktidarının müdahalelerine karşı “özgürlüğü”
- Tüm üniversite bileşenleri ve toplumun her bireyinin, bilgi üretiminin ortak özneleri olmaları açısından “eşitliği”,
- Üniversitedeki tüm üretimlerin üreticileri olarak, yönetim ve denetimde “demokrasiyi” temel alan bir mücadele hattında buluşuyor.

Bu mücadelenin günümüzde öne çıkan talepleri şunlardır:

– Demokratik bir işleyiş için, siyasi iktidarın üniversiteler üzerine kurduğu tahakküm derhal kaldırılmalı, rektörlük seçimlerinde seçilenin değil atananın onaylandığı sistemden vazgeçilmeli, tüm üniversite bileşenlerinin oylaması sonucunda en yüksek oyu alan aday rektör olarak atanmalıdır.

– Rektör yardımcıları, fakülte dekanı, enstitü ve yüksekokul müdürü, üniversite genel sekreteri gibi her türlü yöneticinin belirlenmesinde ve kurulların oluşumunda, tüm karar ve denetim süreçlerinde üniversite bileşenlerinin tümü yer almalıdır. Kararlarda kişilerin değil, kurulların egemenliği esas alınmalıdır.

– Üniversite bileşenlerinin örgütlenme ve siyaset yapma hakları önündeki tüm engeller kaldırılmalıdır.

– Üniversiteler; “güvenlik kaygıları” bahane edilerek kurgulanan kısıtlayıcı/gözetleyici fiziksel mekânları ile halka kapalı/uzak, öğrenci ve öğretim elemanını izole eden yerler haline gelmiştir. Üniversitenin kameraları, turnikeleri, tel örgüleri ve demir parmaklıkları sökülmelidir.

– Üniversite, piyasanın ihtiyacı olan bilgi ve elemanı üretmek yerine, evrensel kültürün ve eleştirel aklın verildiği bir kurum olmalıdır.

– Başta Bologna Süreci olmak üzere üniversiteyi küresel sermayenin hizmetine sokmaya dönük tüm uygulamalar iptal edilmelidir.

– Üniversitenin kendi kaynaklarını yaratması adı altında yürütülen özelleştirme uygulamalarına son verilmelidir. Yükseköğretimde özelleştirme yerine kamu finansmanı esas alınmalıdır.



– Bilginin ürün ve teknolojiye dönüştürülmesinde kamu yararı gözetilmeli, araştırma ve geliştirme çalışmaları kamu yararı önceliğiyle yeniden düzenlenmeli, bireyci, rekabetçi bilgi üretimi yerine kolektif bilimsel üretim; bilginin özel mülkiyeti yerine de kamusal mülkiyeti esas olmalıdır.

– Üniversite toplum katında saygınlığını artırmak ve toplumla bağlarını güçlendirmek için ülke ve toplumun sorunlarına duyarlı ve onlara yönelik çözümler üretme çabasında olmalıdır.

– Eğitim temel bir haktır ve herkesin parasız yararlanabileceği kamusal bir hizmettir; piyasa koşullarına asla terk edilemez. Öğrencilere eğitim ve araştırma gereçleri, barınma, beslenme ve ulaşım parasız sağlanmalıdır.

Sonuç olarak, geçmişten bugüne üniversiteler hem egemen sistemin yeniden üretildiği hem de sisteme karşı toplumsal muhalefetin yükseldiği alanlar olmuştur. Bugün de bu muhalefetin sesi üniversitelerden yükseliyor. Boğaziçi Üniversitesi'nde bir yıla yakındır tüm üniversite bileşenlerinin muazzam örgütlülüğü ile devam eden politik mücadele, özgür bir üniversite tahayyülümüzü berraklaştırıyor. Sınıfsız ve sömürsüz bir dünyanın üniversitelerini kurana dek devam edecek olan bu mücadelede yerini almış olan üniversitelilere selamlarımı sunarak sözlerimi tamamlıyorum.

KAYNAKÇA

“Dönüştürülen Üniversiteler ve Yükseköğretim Kurumlarında Yaşanan Hak İhlalleri”, 2014, Eğitim Sen Yükseköğretim Bürosu

“Nasıl Bir Üniversite Nasıl Bir Rektör İstiyoruz?”, 2012, Eğitim Sen Yükseköğretim Bürosu

“Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Görüş ve Önerilerimiz” 2012, Eğitim Sen Yükseköğretim Bürosu

“Üniversitelerde Yeni Bologna Süreci Neye Hizmet Ediyor?” 2011, Eğitim Sen Yükseköğretim Bürosu



DEMOKRATİK VE ÖZERK ÜNİVERSİTE

Fatma ARPA

Hacettepe Üniversitesi - Genç Madenci

Üniversite öğretenle öğrenenin buluştuğu bir topluluktur. Bu buluşma Platon'un MÖ. 4. yy'da kurduğu "Akademia" ile başlamış ve birçok tarihsel süreçten geçerek günümüze modern üniversite olarak gelmiştir.

Üniversiteler kuruldukları günden beri bilginin paylaşıldığı ve üretildiği bir tartışma platformları olmuşlardır. Platon'un akademisi ile modern üniversite arasındaki tek benzerlik amaçsal olmaktadır. **Üniversite ve demokrasi birbirlerine çok yakın işlev ve yapısal ilişkileri çağrıştırmaktadır.** Üniversitelerin işlevi özgürce bilim yapmaya yöneliktir. Özgürlük ise demokrasi ile bir anlam kazanmaktadır. Kafasındaki düşünceleri sorgulama kabiliyetine

sahip insanlar sabit fikirli ve dogmatik kalıpların, hapsedilmiş fikirlerin esiri olmayacağından oluşturulacak demokratik yapının sağladığı özgür tartışma ortamı en değerli fikirlerin gelişmesine vesile olacaktır. Üniversitelerin demokratikleşmesi de ancak ve ancak özerklikle mümkündür. **"Görelî doğrular ve görelî yanlışlar ancak özgür bir tartışma ortamında çeşitli fikirlerin, çeşitli ekollerin, çeşitli teori, yapıt ve ürünlerin zaman**





“içinde çatışması ve birbirini elemesi yoluyla ortaya çıkabilir” Üniversitelerin de demokratik ve özgür bir yapıya sahip olması istenir. Çünkü böyle olmadığı takdirde, bu kurumlarda bilim üretilemez, bilgi teknolojiye dönüştürülemez, teknik bilimselleştirilemez. Bilimin temelinde kuşku yatar. Bilimsel bilginin hazırlayıcısı olarak kuşku, neden, niçin, nasıl sorularına yanıt aramaya sevk eder bilim insanını. Kısaca belirtmek gerekirse, **“özgürlük ve demokrasi bilimin toprağıdır.”** Özerk olmayan bir üniversitede demokrasiden de söz edilemez. Çünkü; **“Üniversite içi demokrasi, örgütlenmede, öğretimde, araştırmada, yayında, öğrenimde düşünmede ve anlatımda insanın üstün değerini tanıyan; insanın yeteneklerini geliştirmesine sınır koymamayı benimseyen, ülkedeki demokrasiyi yeni katkılarla zenginleştirmeyi amaçlayan etkin bir demokrasi, katılımcı bir yaşam biçimidir.”** Üniversitelerin “bilim üretmek” ve “bilgiyi yaymak” gibi iki klasik ve temel işlevinin bulunduğu fikri, geçmişte olduğu gibi, bugün de tartışmasız kabul edilmektedir. Bunun yanında üniversitelerin demokrasi eğitiminin en üst düzeyde verildiği, “demokrasi öğrenilmez yaşanır” kuralı gereğince demokrasinin yaşandığı ve yaşatıldığı kurumlar olmaları, bundan da öte demokrasinin öncü ve örnek kurumları olmaları gerektiği hemen her devirde söylenegelmiştir.

Çağdaş üniversitenin olmazsa olmaz koşulu iki temel ilke vardır. Bunlar; **“bilim ilkesi”** ve **“demokrasi ilkesi”dir.** Bu iki ilke birbirinden ayrı düşünülemez. Bilimsellik ancak aklın hür olduğu demokrasi ile olanaklıdır. Öyle ise, Cumhuriyetimiz üniversitelerimizle, üniversitelerimiz Cumhuriyetimizle birlikte yaşayacak, kökleşecek ve gelişecektir.

Tarihsel gelişimine bakıldığında yükseköğretim kurumlar hem doğuda hem de batıda, belli amaçları olan, daha çok dini nitelikte eğitim veren kurumlar olmuştur. Bilimsel araştırmaların önem kazanması ve yükseköğretimin herkes için açık hale gelmesi ancak Reform ve Rönesans dönemlerinde mümkün olabilmıştır. En büyük özgürlük hareketi olan Fransız Devrimi'nin temelleri veya tohumları bu hareketlerle atılmıştır. İnsan özgürlüğü ve aydınlanması için savaşım veren çağdaş felsefe ve diğer düşünceler bu dönemde kendilerine yer bulmuşlardır. Kilisenin, insan zihni üzerindeki otoritesi bu dönemde yavaş yavaş zayıflamış ve bireyler kendi zihinsel bağımsızlıklarını ortaya koymaya başlamışlardır.

Akıl, felsefe alanında otoritenin yerine geçmiş ve inanç, otorite tarafından dayatılan değil, özgür sorgulama ile kazanılan bir düşünce haline gelmiştir. İnsanlık ne zaman aklın üzerindeki baskıyı kaldırmışsa, işte o zaman bilimde ve teknolojiye ilerlemeye başlamıştır. Bir ülkedeki eğiti-

min amacı ve içeriği, o ülkenin siyasal, toplumsal ve ekonomik durumu ile doğrudan ilişkilidir.

Üniversiteler her zaman devletle ve siyasetle iç içe olmuştur. O ülkede yaşanan olaylar bir şekilde üniversitelere de etki etmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nde yükseköğretimle ilgili reform niteliğinde sayılabacak dört yasa çıkarılmıştır. Bunlar, 1933 Darülfünunun İlgası ve Yeni Bir Üniversite Kurulmasına Dair Kanun, 1946 ve 1973 tarihli Üniversiteler Kanunu ve 1981 tarihli Yükseköğretim Kanunu'dur. Bu kanunlar, çıkarıldığı tarihlerdeki siyasal ve toplumsal olaylarla yakından ilgilidir.

Devrimci gençlik hareketinin üniversitelerde yürüttüğü mücadele en yalın tanımlamayla **“özerk-demokratik üniversite” mücadelesi** olarak ifade edilir. Programatik bir talebin ifadesi olarak özerk-demokratik üniversite her dönem mücadelenin temel sloganlarından biri olarak öne çıkmıştır. Özerk-demokratik üniversite mücadelesinin tarihsel gelişim seyri, siyasal ayırım noktalarına ve temel gelişim özelliklerine bakarak farklı başlıklarda izlemek mümkündür.



1924-1933

Cumhuriyet tarihine baktığımız zaman, eğitim ile ilgili ilk sistemli hareket, 15 Temmuz 1921'de Ankara'da toplanan Maarif Kongresi ile başlamıştır.

1 Nisan 1924 yılında çıkarılan 493 sayılı yasa ile Darülfünun-u Osmani, “İstanbul Darülfünunu” adını almıştır. Bu yasa, cumhuriyet döneminin üniversitelere ilişkin ilk yasasıdır ve darülfünuna bilimsel, idari, ve mali açıdan özerklik tanımıştır.

Darülfünuna kamu tüzel kişiliği ve katma bütçelilik tanınmıştır. Bu özellik önemlidir çünkü, üniversiteler 1933-1946 yılları arası hariç kamu tüzel kişiliği ve katma bütçeli olma haklarını günümüze deyin korumuşlardır.

Türkiye Cumhuriyeti’nde üniversiteye tüzel kişilik veren ilk kapsamlı üniversite mevzuatı budur ve özerklik açısından çok önemlidir.

Özellikle cumhuriyet döneminde bu yasa yapılırken gerekçesinde söylenen şu sözler oldukça anlamlıdır: “Sorumlu olduğu bilim görevini başarıyla yapabilmesi için devlet müessesesinin yanı başında bilimsel ve toplumsal bir kurum olarak tecelli etmesi, tüzel kişiliğe sahip olması gerekir.” Burada devlet kurumunun içinde değil de “yanı başında” denmesi üniversitenin özerkliği konusunda bir anlayışı göstermektedir.

1919 yılındaki tüzükle getirilen bilimsel özerklik (ilmi muhtariyet) bu düzenleme ile de korunmuş, akademik personel arasına asistanlar (müderris muavinleri) eklenmiştir. 1924 yılında “fakülte” sözcüğü de mevzuata girmiş, rektör ve dekan karşılığı olarak emin ve reis sözcükleri kullanılmaya devam edilmiştir. Bununla birlikte idari özerklik ise yine tam olarak tanınmamıştır ve milli eğitim bakanının darülfünununun başı olacağı belirtilmiştir.



1933-1946

1933 tarihli reformun gerçekleştirilmesindeki en büyük gerekçe artık eski ile hiçbir bağlantısı kalmayan, tamamen yepyeni ve cumhuriyetin gereklerine uygun nitelikte bir üniversite kurulmasıydı.

1933 yılında 2252 sayılı “İstanbul Darülfünunu’nun İlgasına ve Maarif Vekaletince Yeni Bir Üniversite Kurulmasına Dair Kanun” ile İstanbul Darülfünunu kaldırılarak yerine İstanbul Üniversitesi adıyla çağdaş bir üniversite kurulmuştur.



O yılların tek partili döneminde kurulmuş olan İstanbul Üniversitesi, özerk değildir. Ancak bu dönemde, özellikle Atatürk döneminde üniversiteye karışılmamıştır.

1933 tarihli reformunun getirileri tanım ve amaç bakımından şu şekilde özetlenebilir; üniversiteler dünyadaki çağdaş üniversitelerin işlevleri esas alınarak bu üniversitelerin ilgilendiği bilimsel konular üzerine araştırmalar yapılması amaçlanmış, ulusal kültürü ve yüksek bilgiyi genişletmek ve yayma kaygısı taşınmış ayrıca devlet ve ülke için gerekli duyulan nitelikli insanların yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Üniversite sözcüğü ilk kez bu dönemde literatüre kazandırılmıştır. Üniversite sözcüğü gibi diğer bazı sözcüklerin de modernleştirilmesi bu dönemde olmuştur.

Ayrıca bu dönemde, Nazi diktasından kaçan bilim insanları, Ata-

türk'ün davetiyle Türkiye'ye sığınmışlar ve Türkiye'de üniversitelerin gelişmesinde büyük rol oynamışlardır. Türkçe bilmeyen profesörler, derslerini Türkçe öğrenene ana dillerinde vermişler ve yanlarında çevirmen bulundurmışlardır.

Bu dönemde yükseköğretim konusunda yalnızca İstanbul üniversitesi ile yetinilmemiş, yeni yükseköğretim kurumlarının kurulması adına çalışmalar yapılmıştır.

1935 yılında ismini Atatürk'ün verdiği Dil ve Tarih-Coğrafya Üniversitesi kurulmuş, 1940 yılında fakülte unvanını almıştır. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi ileride kurulması planlanan Ankara Üniversitesi'nin ilk akademik birimi olarak göreve başlamış ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak görevini sürdürmüştür.



Ayrıca Atatürk, üniversitelerin durumuyla yakından ilgilenmiştir. Tasarısına göre Türkiye'de sadece İstanbul ve Ankara'da değil, doğu vilayetinde de (kendi sözleriyle "Van Gölü sahillerinin en güzel bir yerinde") bir üniversite kurulmasını planlıyordu. Bu planı, 1957 yılında Erzurum'da Atatürk Üniversitesi'nin kurulmasıyla gerçekleştirilmiştir.



1946-1973

Bu dönem, Türkiye siyasi tarihi açısından oldukça önemlidir. 2. Dünya Savaşı bitmiş, dünyada demokrasi yükselmeye başlamıştır. Türkiye, savaşa girmemesine rağmen içte ve dışta oldukça etkilenmiştir.

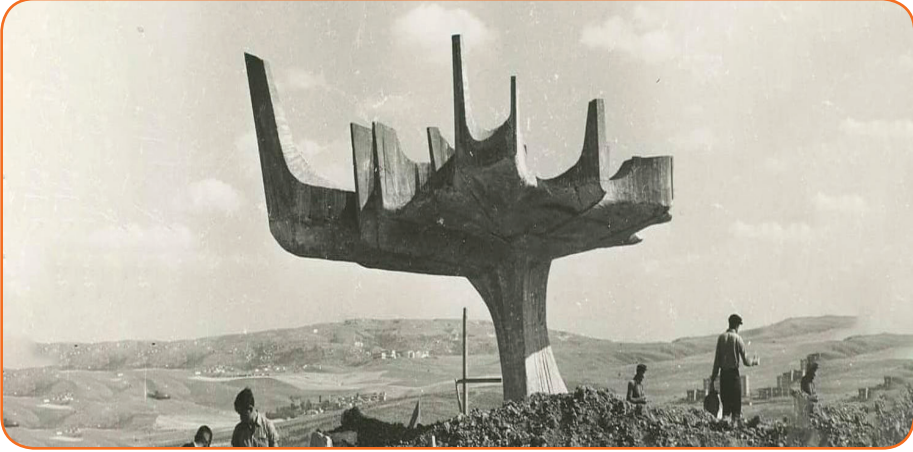
2. Dünya Savaşı'nın ardından dünyada demokrasi akımının hızla yükselmesinin de etkisinde Türkiye kendisini çok partili hayata hazırlıyordu. İsmet İnönü dünyadaki üniversitelerin durumuna paralel olarak gündemdeki üniversite kanunu çalışmalarını hızlandırmıştır. Bu kanunun çıkarılmasındaki amaç, o dönemde halen yürürlükte olan üniversite kanununa göre, İstanbul Üniversitesi'nin özerkliğe sahip olmayıp iktidarın elinde olmasından dolayı, iktidar el değiştiren Demokrat Parti'nin üniversitelere rahatça karışabilmesini önlemektir.

Bu dönemin sonlarına doğru atılan önemli bir adım CHP'nin çok partili bir sistem getiren demokratik reformlarına paralel olarak, 1946 yılında üniversitelere özerklik verilmesiydi. Üniversiteler uzun süreli sıkı ideolojik kontrolün ardından devletten özerk bir yapıya kavuştu.

Bu gelişme bilindiği üzere, komünizm propagandası yapmak suçlamasıyla 1948 yılında Ankara Üniversitesi (kuruluşu 1946) DTCF'den tasfiye edilen üç akademisyen örneğinde görüldüğü gibi (Pertev Naili Boratav, Behice Boran, Niyazi Berkes), hemen bir düşünce özgürlüğü getirmedi.

Yükseköğretime kayıt oranlarındaki ve üniversite sayısındaki artışlar yine 1955 yılından sonra oldu. Özellikle İstanbul ve Ankara dışındaki şehirlerde yeni üniversiteler açıldı. **1955 yılında** Trabzon’da Karadeniz Teknik Üniversitesi, İzmir’de Ege Üniversitesi ve 1958 yılında Erzurum’da Atatürk Üniversitesi kuruldu. Ayrıca, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Ankara’da Amerikalı uzmanların gözetim ve denetimi altında 1956 yılında eğitime başladı.

Eğitim sistemindeki bu değişiklikler yalnızca DP’nin popülist politikalarından kaynaklanmıyordu. ABD’nin 1950’li yıllarda daha açık hale gelen Türkiye üzerindeki etkisi, bu reformları etkilemiştir.



1950’li yılların sonlarına doğru artan DP diktasına karşı halk –özellikle öğrenciler- tepki göstermeye başladı. Türkiye’de de öğrencilerin toplumsal statüsünün en yüksek olduğu dönem 60 ve sonrası dönemdir.) Özellikle en etkili DP muhalefeti üniversitelerden geldi.

Sonuçta 27 Mayıs 1960 yılında Milli Birlik Komitesi, yaptığı darbeye yönetime el koymuş, DP iktidarı düşmüştür.

Demokratik 1961 Anayasası’ndan nasibini, üniversiteler de almıştır. Denilebilir ki, üniversiteler en özerk ve demokratik dönemini, 1960-1973 arasında geçirmiştir. 1960 yılında yürürlüğe giren 115 sayılı yasa, 1946 Üniversiteler Kanunu’nun 40 maddesi değiştirilmiştir. Bu yasa sayesinde üniversiteler, en özerk dönemini yaşamıştır. Ayrıca 1961 Anayasası, 120. Maddesinde ilk defa “üniversite” kavramına yer vererek, üniversite özerkliğini anayasal güvenceye kavuşturmuştur:

“Üniversiteler, kendileri tarafından seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulan organları eliyle yönetilir ve denetlenir...”

28 Nisan’da Beyazıt Meydanı’nda öğrenci hareketleri sırasında, bir polisin açtığı ateşle İÜ Orman Fakültesi 16 öğrencisi Turan Emeksiz hayatını kaybetmiştir. Ayrıca bu olaylarda, İÜ’nün seçimle göreve gelmiş ilk rektörü Ord. Prof. Dr. Sıddık Sami Onar da tartaklanmış ve zorla polis aracına bindirilmiştir. Bu olaylardan sonra İstanbul Üniversitesi 3 gün tatil edilmiştir. (Cumhuriyet gazetesi 29.04.1960) Ayrıca bu yıllarda üniversiteler ve öğrenci hareketleri, sık sık gazetelerin ilk sayfalarında yer alıyorlardı.

İstanbul’dan sonra, Ankara’da da Demokrat Parti aleyhtarı öğrenciler Kızılay’da protesto başlatmışlardır. Öğrenciler arasında “555K” parolasına sahip eylem, adını 5. ayın 5. günü saat 5’te Kızılay’da gerçekleşmesinden almıştır. Cumhuriyet tarihinin ilk “sivil itaatsizlik” eylemi olarak da anılır.

Bu dönem boyunca anti emperyalist eylemleri öne çıkan gençlik hareketi, özerk-demokratik üniversitenin karşısında duran en temel barikatın ABD emperyalizmi ve onun eğitim sistemi olduğunu her eyleminde vurgulamış, demokratik üniversite mücadelesi ile emperyalizme karşı mücadeleyi hiçbir zaman birbirinden ayırmamıştır.





1973-1981

1973'te çıkarılan yeni Üniversiteler Kanunu'nda; "Üniversiteler, devletin gözetimi ve denetimi altında, kendileri tarafından seçilen organları eliyle yönetilir. Özel kanuna göre kurulan Devlet Üniversiteleri hakkındaki hükümler saklıdır." denmektedir. Mümtaz Soysal'a göre, "1971 değişiklikleri, (1961 Anayasası'nda 1971 ve 1973 yıllarında değişiklik gerçekleştirilmiştir) üniversitelerin özerkliği ilkesini saklı tutar görünüşte aslında bu kuruluşları devletin, daha doğrusu iktidarın gözetimi ve denetimi altına sokulmuştur."

71 devrimci atılımının yaratmış olduğu kopuş ve açığa çıkarmış olduğu devrimci potansiyel, toplumsal ve siyasal çelişkilerin varlığı ile birleşerek, çok hızlı biçimde politik kuvvete dönüşür. Devrimci gençliğin 1974'te İYÖKD öncülüğünde gerçekleştirdiği özerk-demokratik üniversite kampanyası, kitle depolitizasyonunun kırılmasında ve geniş kitlelerin aktifleşmesinde önemli bir adımdır. Devrimci gençlik hareketinin temel mücadele dinamiği ise üniversitelerin faşistleştirilmesine karşı direniştir. Bu direniş iki eksenlidir. Birinci eksen yukarıdan aşağıya örgütlenen ve bütün bir akademik yapıyı hedefleyen faşistleştirme saldırısını engellemek oluştururken, ikinci olarak ise sivil faşistlerin üniversiteleri işgal saldırılarını püskürtmek vardır.

Devrimci gençlik hareketi politik hareket tarzı ve mücadelesiyle anti faşist direnişin öncüsü olur. Üniversitelerde silahlı nöbetler, faşist işgalleri kırmak için gerçekleştirilen silahlı baskınlar ve devrimci kitle mücadelesinin bütün enstrümanları kullanılarak faşizme karşı mevziler kazanılır. Faşist işgalin kırıldığı her yer devrimci otoritenin inşa edildiği alanlar olarak açığa çıkar. ODTÜ-ÖTK'nın devrimci deneyimi, faşizme karşı mücadele ile demokratik özerk üniversite talebinin iç içe geçtiği en ileri örnektir.

1980-1994

12 Eylül 1980 faşist darbesinin ardından tam teşekküllü kışla nizamiyesinin üniversitelerdeki uygulayıcısı olarak YÖK'ün kuruluşu, akademi ve üniversiteliler için temel dönüm noktasıdır. Devrimci hareketin en temel dinamiği olan ve devrimci gençlik hareketinin özverili mücadelesiyle nispi demokratik karakterini korumayı başaran üniversiteler, YÖK aracılığıyla teslim alınmak istenir. Bu süreç, üniversiteyi zapturapt altına sokmayı amaçlarken onun sınırlı özerk yapısını sonlandırmayı, demok-



ratik kazanımları tasfiye etmeyi ve üniversitenin neoliberal dönüşümünü hedeflemiştir.

Özerk-demokratik üniversite talebi 12 Eylül askeri faşist darbesinin ürünü YÖK'ün kuruluşu ile birlikte programatik ya da dönemsel bir talep olmaktan çıkarak devrimci gençlik hareketinin temel rotasını tayin edici bir nitelik kazanır. İlk eylemlilikler de öğrenci dernekleri adı altında, öğrencilerin idari gerekçelerle okuldan atılmalarına karşı gerçekleşir. “Atılmalara Son”, “44. Maddeye Hayır Kampanyaları” çerçevesinde gerçekleştirilen imza toplama, telgraf çekme, açlık grevleri ve yemek boykotları üniversitenin de mücadelenin de ilk kıpırdanışlarıdır.

Faşist diktatörlük ise, öğrenci gençliğin söz, eylem ve örgütlenme hakkını gasp etmek ve gençlik hareketinin mücadele mevzisine dönüşen öğrenci derneklerini kapatmak için, “Tek Tip Öğrenci Derneği Yasası” ile gasp etme saldırısına girişir. Ancak devrimci gençliğin bu kapsamdaki mücadelesi, faşist askeri darbe koşullarının da parçalanmaya başladığı yeni bir dönemecin ilanı olur.

12 Eylül döneminde sayıları 5 bini bulan kamu görevlisi 1402 sayılı yasa ile işlerinden oldu. 1402'likler deyimi daha çok üniversiteden uzaklaştırılan öğretim elemanları ile özdeşleşse de, tiyatro oyuncularından ilkokul öğretmenlerine çok farklı kesimlerden kamu çalışanının uğratıldığı mağduriyetin adı oldu.

Türkiye’de ne zaman muhalefet olsa uygulanan ve popülerleşmiş bir taktik ile bu kişilerin komünist ve solcu oldukları, 12 Eylül askeri darbesine ve YÖK’e karşı çıktıkları için sıkıyönetim komutanlıklarının isteği doğrultusunda görevlerine son verildiği iddia edildi. Çeşitli üniversitelerde görevine son verilen öğretim üyesi ve araştırma görevlisi sayısının 15 Kasım 1982’de 148’e ulaştığı açıklandı. Bu kişilerden bazıları: Bülent Tanör, Korkut Boratav, Mete Tunçay, Server Tanilli, Yalçın Küçük, Şevket Pamuk, Yakup Kepenek, Emre Kongar, Oruç Aruoba, Ömer Madra, Sencer Divitçioğlu, Rona Aybay, Rona Serozan, İlber Ortaylı, İdris Küçükömer, Bahri Savcı, Baskın Oran...

Polisin üniversitedeki varlığına karşı mücadele de, özerk-demokratik üniversite talebinin bir diğer önemli başlığıdır. 1989’da Yıldız Teknik Üniversitesi’nde öğrencilere yönelik silahlı polis saldırısının ardından gerçekleşen yürüyüşler, özerk-demokratik üniversite talebinin kiteselleştiği bir dönemectir. Bu eylemi İstanbul Üniversitesi’nin kazanımla sonuçlanan polis dışarı kampanyası takip eder. Vurgulanmalıdır ki üniversitede polise

karşı mücadele etmek, siyasi iktidarın 12 Eylül ile birlikte üniversitelerin tüm gözeneklerinde kurumlaştırmaya çalıştığı anti-demokratik ve baskıcı politikalarına karşı mücadele etmek anlamına geliyordu ve politik özgürlükler mücadelesinin üzerinden atlanamaz taleplerinden bir tanesini oluşturuyordu.

Bu süreç öğrenci derneklerinin fiili olarak dağıldığı ve birleşik karakterini kaybettiği 1994 yılına kadar devam etmiştir.

1994-2013

Özerk-demokratik üniversite mücadelesinin bu tarihler arasındaki temel mücadele başlığı eğitimin neoliberal dönüşümüne karşı mücadeledir. Bilginin metalaşması, eğitimin piyasalaşması ve üniversitelerin ticarethaneye dönüştürülmesi bu sürecin temel sacayaklarıdır. Neo-liberal dönüşüm, üniversitenin özerk yapısının sermaye lehine bozulması ve yine sermayeye yönelik bağımlılık ilişkilerinin derinleşmesi demektir.



Üniversitenin böylesi bir kuşatma altına alındığı dönemde, gençlik hareketi de paralı eğitime karşı mücadeleyi politik hareketinin önüne koymuş, çok kısa süre içerisinde kitleselleşmeyi başararak gençlik hareketinin tarihine büyük zaferler kazandırmıştır. Komünist gençliğin “Faşist Eğitim Zinciri Paralı Eğitim Halkasından Kopacaktır” belirlemesi, dönemin po-

litik hareketini anlatan paroladır. Bu parolanın izinden yürüyen gençlik hareketi, komünist gençliğin öncülüğünde fiili-meşru eylemin çitasını yükseltmiş, yasaklı meydanları kazanmış, neoliberal dönüşümün ilk saldırı dalgası olan harç zamları saldırısının püskürtülmesinde öncü olmuştur.

Üniversitenin neoliberal dönüşümüne karşı mücadele, AKP'nin iktidarı ile birlikte ivmesini arttırarak sürdürmüştür. Gezi Ayaklanmasına kadar olan süreç, irili ufaklı bir dizi mücadele sürecine sahne olmuş ve bu direnişler sayesinde AKP'nin sermaye lehine kapsamlı dönüşüm programı yavaşlatılmış, üniversiteler üzerinde tam bir siyasal egemenlik kurması bir ölçüde engellenmiştir.

2011 Yeni YÖK Tasarısına Karşı Mücadele ve 2012 ODTÜ direnişi ise, demokratik-özzerk üniversite talebinin yükseldiği diğer mücadele süreçleridir.



Günümüz

2018 yılında gündeme gelen 7141 sayılı "Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile İstanbul, Gazi, İnönü, Anadolu, Selçuk, Erciyes üniversitelerinin de bulunduğu 13 üniversite bölündü ve 20 yeni üniversite kurul-

du. Yasaya göre bu üniversiteler bölünerek 16 yeni devlet üniversitesi kuruldu. Ayrıca bu üniversitelere ek olarak 4 yeni vakıf üniversitesi kuruldu.

Bu kanun ile İstanbul Üniversitesi, bölünerek yerine İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi kurulmak isteniyordu. Ancak, kanun henüz tasarı aşamasındayken Cerrahpaşa Tıp Fakültesi öğrencileri “Cerrahpaşa’yı köklerinden ayırma” diyerek direnişe geçtiler. Bu direnişe diğer birçok 28 üniversite öğrencisi ve akademisyenlerden de destek geldi. Ancak tüm bu direnişlere rağmen kanun onaylanarak yürürlüğe soktu. Nihayetinde, kanun tasarısında bir değişiklik yapılarak (!) İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa adında yeni bir üniversite kuruldu.

11 Ocak 2016 tarihinde Barış İçin Akademisyenler (BAK) tarafından yayınlanan “Bu Suça Ortak Olmayacağız” adlı bir bildiri yayımlandı. Yayımlandığı ilk günden beri hükümet tarafından bir 30 hedef tahtası haline getirildiler. Cumhurbaşkanı Erdoğan, 12 Ocak tarihli konuşmasında barış akademisyenlerinin ihanet içerisinde olduklarını ve “Sözde akademisyenlerin haddini bilmesi lazım” dedi.

15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe girişiminden sonra tüm Türkiye çapında Olağanüstü Hal (OHAL) ilan edildi. Bu tarihten sonra Türkiye’de kamu çalışanları arasında büyük bir tasfiye başladı.



“Bu suça ortak olmayacağız!” metni bir basın toplantısı ile kamuoyuna duyurulduğundan beri bu metnin imzacısı olan 2000’i aşkın akademisyenin

yüzlercesi işten atıldı, pasaportlarına el konuldu, başka yerlerde iş bulmaları engellendi, buldukları yerlerde tehdit edilip saldırıya uğradılar, defalarca karakola çağrıldılar, bu hak ihlallerine dikkat çekmek için bir basın bildirisi okuyan dördü tutuklandı, yüzlercesi KHK'lerle kamu hizmetinden men edildi ve nihayetinde hepsine birden bireysel davalar açıldı. İmzadan sonra AKP taraftarı gazetecilerin önerdiği gibi imzacılar, hükümet, YÖK ve üniversite rektörlüğü iş birliğiyle “sivil ölüme” mahkum edildiler.*

İhraç edilen akademisyenler yalnızca kamuda değil, özel sektörde de çalışma haklarından men edildiler. Nitekim, 26 Temmuz 2019 tarihinde Anayasa Mahkemesi, Barış Akademisyenleri Davası'nda İnsan Hakları İhlali olduğuna kanaat getirmiştir.



Boğaziçi Üniversitesi Protestoları

Boğaziçi Üniversitesi protestoları, AKP'li Melih Bulu'nun Boğaziçi Üniversitesi'ne rektör olarak atanmasına karşı 4 Ocak 2021'de başlayan ve hâlen devam eden gösterilerdir. Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyeleri

* Sivil Ölüm kavramının anlamına bakıldığında, “hükümete karşı işlenen bir suç sebebiyle, kişinin vatandaşlık, yasal haklarının bir kısmının yada tamamının elinden alınması” demek olduğu görülüyor.

ve öğrencileri, Bulu'nun istifa etmesini ve rektörün seçimle belirlenmesini talep etti. Protestolar sırasında düzenlenen operasyonlarla birçok öğrencinin evi basıldı ve birçok öğrenci gözaltına alındı. Bu protestolar sürecinde üniversitenin polislerce kapatılması, kapısına kelepçe takılması, güvenlik görevlileri ile öğrenciler arasında arbede yaşanması, öğretim üyelerinin içeri alınmaması gibi birçok olay yaşandı. Protestoların başladığı tarihten itibaren hem öğrencilerin hem de öğretim üyelerinin protestoları, kampüs içerisindeki farklı eylemlerle devam etmektedir.



Yeni atanan Rektör Melih Bulu'nun daha önceden AK Parti'den milletvekilliği aday adayı olması ve AK Parti Sarıyer İlçe Teşkilatı'nı kurması nedeniyle atama siyasi bir hamle olarak yorumlandı. Melih Bulu'nun pozisyona uygunluğu ve akademik geçmişi de sorgulandı. Eylem, öğrenciler tarafından 15 Temmuz darbe girişiminden bu yana süregelen anti-demokratik uygulamaların bir parçası olan bir siyasi hareket olarak görüldü.

4 Ocak'ta başlayan protestoların ilk gününde polis müdahalesi gerçekleşti. Protestocular, "Üniversitemizin karar alma mekanizmalarındaki özerkliğine, demokratik ilkelerine, düşünce özgürlüğüne ve seçim yapma iradesine yapılan müdahaleleri kabul etmiyoruz." diyerek tepki gösterdi. Göstericiler ayrıca "Melih Bulu bizim rektörümüz değil" gibi sloganlar attılar ve "Devlet tarafından atanmış bir rektör istemiyoruz." dediler. Üniversitelerinin kendi rektörünü seçebilmesini talep ettiler. Takip eden günlerde kampüsün içinde ve dışında çeşitli gösteriler yapıldı.

5 Ocak günü, üniversitenin hocaları cübbelerini giyerek ve rektörlük binasına sırtlarını dönerek protesto ettiler. Hocalar, bu eylemlerini hafta içi her gün rektörlüğe sırtlarını dönerek devam ettirmektedirler.



Eylemlerin hareketli geçen ilk iki gününün ardından, polis tarafından uzun namlulu silahlarla bazı öğrencilerin evlerine baskın düzenlendi. Özel hareket ekiplerince yapılan baskınlarda çok sayıda öğrenci gözaltına alındı.

6 Ocak'ta, eylemler İstanbul'un farklı semtlerine ve diğer şehirlere yayıldı. Kampüsteki eyleme ek olarak Kadıköy'de ve Bebek-Beşiktaş sahilinde gösteriler düzenlendi. İstanbul eylemleriyle eş zamanlı olarak İzmir ve Ankara'da da gösteriler yapıldı.

Takip eden günlerde öğrenciler çeşitli yöntemlerle protestolarına devam ettiler: Basın açıklaması yapma, yardımlaşma çadırları kurma, gösteri yapma, helva kavurup yoga yapma, müzik aranjmanı yapma, resim sergisi düzenleme ve diğer yöntemlerle rektör atamasına karşı duruşlarını sürdürdüler.



Öğrencilerin ve akademisyenlerin protestoları 300 günden fazla süredir devam ediyor.



ODTÜ BOĞAZIÇI'NIN YANINDA!

Kayyum Değil Seçim İstiyoruz!



6 OCAK ÇARŞAMBA 14.00
Rektörlük önü

ODTÜ ÖĞRENCİLERİ

**DEMOKRATİK VE ÖZERK
ÜNİVERSİTE TALEBİYLE
300 GÜNDEN FAZLA SÜREDİR
DİRENİŞTE OLAN BOĞAZIÇI
ÜNİVERSİTESİ'NE SELAM OLSUN !**

#ASLA AŞAĞI BAKMAYACAĞIZ!



KAYNAKÇA

- <https://cumhuriyetcihukukcular.org/cumhuriyet-tarihinde-universiteler/>
- https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/19_20_Guz/siyaset_bilimine_giris/10/index.html
- <https://core.ac.uk/download/pdf/236383765.pdf>
- <https://cumhuriyetcihukukcular.org/cumhuriyet-tarihinde-universiteler/>
- Dünümüz, Bugünümüz, Yarınımız: Özerk-Demokratik Üniversite Mücadelesi – Sinan Aydın | ÖZGÜR GENÇLİK (ozgur-genclik.net)
- <https://www.gppi.net/2021/03/11/free-universities>
- <https://www.v-dem.net/en/analysis/MapGraph/>
- <https://www.v-dem.net/en/analysis/CountryGraph/>
- <https://www.v-dem.net/en/online-graphing/>
- CUMHURİYET DÖNEMİ ÜNİVERSİTE REFORMLARI BAĞLAMINDA ÜNİVERSİTELERİMİZDE DEMOKRATİKLİK TARTIŞMALARI - PDF Ücretsiz indirin (no date). Available at: <https://docplayer.biz.tr/16511481-Cumhuriyet-donemi-universite-reformlari-baglaminda-universitelerimizde-demokratiklik-tartismalari.html>.
- Korkut, H. and Korkut, H. (1993) “Üniversite Özerkliği,” EĞİTİM VE BİLİM, 17(88). Available at: <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5859>.

MÜHENDİSLİK EĞİTİMİ NASIL OLMASI?

Nadir AVŞAROĞLU

TMMOB Maden Mühendisleri Odası - Maden Mühendisi

Hedefi ve konusu insan olan eğitim, “insan yetiştirme sanatı” olarak ifade edilebilir. Bireylerin toplum içinde sürekli değişen yaşama hazırlanması ve bir ülkenin kalkınması için gerekli olan yetiştirilmiş, bağımsız düşünebilen insan gücünün sağlanmasında önemi büyük olan eğitimin, ayrıca kültür ve medeniyetin gelişmesinde ve nesilden nesile aktarılmasındaki rolü tartışılmaz. Bu nedenle, eğitim sistemlerinin değişen ve gelişen zamana ayak uydurması ve sürekli kendini yenilemesi gerekir. Bu yapılmadığı takdirde toplumun geri kalması kaçınılmaz hale gelir.



Ülkelerin eğitim politikaları, bilim, teknoloji ve sanayi politikalarından ayrı düşünülemez. Ülkemizde uygulanan ekonomik programın temel felsefesini, dünyada yaşanan gelişmelerden bağımsız olarak değerlendirmek olanaklı değildir. Türkiye, 1980’li yıllardan itibaren uluslararası sermayenin isteklerine uygun olarak enerjiden madencilığa, eğitimden sağlığa, tarımdan sosyal güvenliğe kadar hemen hemen tüm alanlarda yapısal bir değişim programına tabi tutulmuştur. Kısacası; neoliberal küreselleşme ideolojisi, toplumsal ve kamusal al-



anları yeniden tanımlayarak bu alanları bireysel yarar ve piyasa süreçlerine bağlı kılmakta, toplumsal ilişkilerin tümü ve bağlantılı eğitim alanını da belirlemektedir.

Üniversite eğitimi, sadece yükseköğretim olarak ele alınmamalı, süreç bütün olarak değerlendirilmelidir. Türkiye’deki eğitim ve mühendislik eğitimi, toplum çıkarlarına göre değil, uluslararası iş bölümünün bir sonucu olarak şekillenmiştir. Gelişmiş ülkeler ulusal çıkarları doğrultusunda ulusal yenilenme politikalarını hayata geçirebilmek için ar-ge çalışmalarına, bilim, teknoloji ve eğitim altyapılarına bütçelerinden ayırdıkları kaynakları her geçen gün artırmaktadırlar. Oysa bu süreç ülkemizde gelişmiş ülkelerdekine aksine işlemekte; eğitim alanında dayatılanlar, şirketleşen üniversite anlayışının gelişmesine neden olmakta, üniversite yapısındaki değişim, “şirket” ve “müşteri odaklı” bir tarza yönelmekte ve “müfredat” buna uygun biçimde yapılandırılmaktadır. Diğer yandan var olan çarpık sistemin sürmesine katkı sağlayabilmek için itaat eden, soru sormayan, bağnaz nesiller yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

Bilimsel araştırmalara yeterli kaynak ayrılmayarak, bilimsel gelişmelerin önüne geçilmekte, sanayi ile ilişkiler toplumun ihtiyaçlarına göre değil, sadece sermayenin ihtiyaçlarına göre yapılanmakta; bilim, piyasa ekonomisinin belirlediği amaca yönelik kullanılmaktadır. Dolayısıyla sanayici ar-ge faaliyetlerine yatırım yapmamakta, ihtiyaç duyduğunda üniversitelerin projelerini satın almaya çalışmaktadır. Eğitim, istihdam ve üretim ilişkilerinin planlı bir şekilde ele alınmamasından dolayı lisans eğitiminde edinilen bilgilerin önemli bir bölümü çalışma hayatında pratik karşılığını bulamamaktadır. Bu durum mesleğe karşı yabancılaşmanın yanı sıra mesleki körelmeye de neden olmaktadır. Mühendislik alanındaki eğitimde gerek açılan okullar gerek artırılan kontenjanlar açısından planlama anlayışının olmaması özellikle belirli bölümlerden mezun mühendislerin istihdam sorununu artırdığı gibi bu kitlenin mesleki kimliklerinde de erozyon yaratmaktadır. Üretim süreçlerinde ortaya çıkan değişim, mühendisleri yeniden biçimlendirmekte, mesleki formasyonlarını değiştirmekte, istihdamı daraltmaktadır. İşsizliğin artması ücret politikalarını olumsuz yönde etkilemekte ve mühendislerin emeği ile orantılı ücret almalarını engellemektedir.

Ülkemizde; genelde eğitim alanı, özelde de mühendislik, eğitimi halen temel sorun alanlarından biri olma özelliğini sürdürmektedir. Niteliksel ve işlevsel özelliklerindeki eksikliklerin yanı sıra birçok alanda olduğu gibi



plansızlığın da bir sonucu olarak ortaya çıkan bozulmalar sorunun katlanarak büyümesine neden olmaktadır. Mühendislik eğitimini de bu sorunlu alanın tam ortasında.

Ülke gereksinimi, iş ve istihdam olanakları düşünülmezsizin yapılan kapasite artışları, altyapı eksiklikleri, öğretim kadrosu yetersizlikleri ve düşen nitelikleri, öğrenci niteliklerinde meydana gelen düşüşler, müfredatın niteliği ve işlevselliği, üniversiteler arası birliktelik, akreditasyon, denklik, yeterlilik, meslek içi eğitim, lisans sonrası eğitim, eğitimin kalitesi, öğretme yol ve yöntemleri gibi çeşitli konular bu sorun yumağının parçalarını oluşturmaktadır.

Mühendislik eğitiminin yönlendirilmesi ve güncelleştirilmesi bizlerin de görevlerinden biridir. Bu bağlamda; mühendis eğitiminde; ülkemizdeki mevcut durumun değerlendirilmesi, akademik personelin sayı ve nitelik sorunları, derslik ve laboratuvar gibi fiziksel altyapı sorunları, bölüm programlarının akredite edilmesinde karşılaşılan sorunlar, öğrenci kontenjan problemi, uzaktan eğitim lisans programlarının niteliği, staj sorunu, lisansüstü eğitimin sorunları, dünyada yaşanan yenilikler ve yaklaşımlar vb., yükseköğretimde ar-ge faaliyetleri için üniversitelere ulusal gelirden ayrılan kaynak sorunu, üniversitelerde özerklik sorunu, öğretim elemanlarının ifade özgürlüğü ve karar süreçlerine katılım sorunları, akademik yönetici atama sorunları, yeni üniversite açılması için gerekli asgari koşulların yetersizliği ile mezuniyet sonrasında denklik ve yeterlilik sorunları, iş bulma sorunu, meslek içi ve yaşam boyu eğitim ve benzeri daha birçok konuda da görüş ve öneriler oluşturulmalıdır.

MÜHENDİSLİK TANIMI ve KAVRAMI

Bilim çevrelerince mühendislik kısaca “Bilim yoluyla elde edilmiş tüm bilgilerden; akıl ve deneyim yoluyla somut sentezlere vararak, insana ya da daha genel kapsamıyla canlıya yararlı oluşumları yaratma gücü ve çabası” olarak tanımlanmaktadır. Mühendisliğin başkaca tanımları ise kısaca şöyledir;

“Mühendislik, doğadaki ve sosyal hayattaki kaynakları, olayları insanlığa daha fazla fayda sağlamak amacıyla matematiğin ve temel bilimlerin ilkeleri ve yöntemleri ile yöntem, sistem, süreçler ve teknolojiler araştırarak, planlayan, projelendiren, üreten bir meslek, uygulamalı bir bilim



dalı olarak tanımlanır. Mühendislik, belirtilen etkinlikleri güvenli, ekonomik, çevreye uygun ve estetik olarak gerçekleştiren bir meslek dalı ve aynı zamanda sanat dalıdır. Mühendislik bilimleri, buna göre matematik, fizik, mekanik, istatistik bilimleri yanı sıra sosyal ve ekonomi bilimlerini, çevre bilimleri ve güzel sanatlar yaklaşımlarını içerir.”

Mühendislik, insanın doğayla mücadelesinden doğmuştur. Doğanın ve çevrenin belirleyiciliğinden kurtulma mücadelesinde gelişen insan aklı ve becerisi zaman içerisinde kendi doğal çevresini biçimlendirebilme kapasitesine ulaşmıştır. Diğer canlılardan farklı olarak aletlerin kullanılmaya başlanması ve korunaklı yapıların inşa edilmesi zaman içerisinde soyut düşünmeyi, hesap yapmayı ve fizik kurallarını kendi ihtiyaçları doğrultusunda kullanılmasını beraberinde getirmiştir. İnsan toplumlarının hayatta kalma mücadelesinin ürünü olarak doğan mühendislik mesleği, uygarlığın gelişmesine paralel olarak gelişmiş ve çeşitlenmiştir ve bu süreç halen devam etmektedir. Yeni teknolojilerin ve yeni ihtiyaç alanlarının ortaya çıkmasıyla birlikte yeni mühendislik, mimarlık alanları da doğmaktadır.

Mühendislik; bir düşünce sistematığı ve matematik düşünme becerisi olup, bilim yoluyla elde edilmiş tüm bilgilerden akıl ve deneyim yoluyla somut sentezlere vararak insana ve insanlığa yararlı oluşumları yaratma gücü, bilimi, ekonomiyi, zamanı ve fiziksel kaynakları en iyi şekilde değerlendirip optimum çözüm arayışı içerisinde olmaktadır.

Mühendislik yapısı, bir toplumun zaman içinde farklılaşan gereksinmelerine cevap veren ve belli bir estetik olgusuna sahip bir üretimdir. Yüzyıllar boyu gelişen bilim ve teknolojinin ışığında, amacı insana daha iyi hizmet sunmak olan bu üretim, toplumun temel ögesi olmuştur. Toplumsal değişimlerin temelindeki teknolojiyi bilimsel bulgularla yaratan ve üretim için uygulayanların, kısaca endüstri devrimini gerçekleştirenlerin başında ise mühendisler gelmektedir. Bu nedenle, toplumun üretim gücünü ve sorumluluğunu taşıyan mühendis, değişen toplum yapısını hemen hemen her zaman büyük ölçüde takip ederek şekillendirmiş ve hala da şekillendirmektedir.

ABET(Mühendislik ve Teknoloji Onay Kurulu) mühendisliği, “deneyim ve uygulama yoluyla matematik ve fen bilimlerine ilişkin edinilen bir bilginin, doğanın sunduğu malzeme ve sahip olduğu güçlerin insanlığın yararına ekonomik bir biçimde kullanılması için yollar geliştirmek üzere, muhakeme edilerek uygulamaya döküldüğü meslek” olarak tanımlamaktadır.

Devlete göre maden mühendisi, yeraltında ve yer üstünde bulunan her



tür enerji, maden ve doğalgaz yatağının ekonomik bir biçimde işletilmeye elverişli olup olmadığına karar veren, madenlerin işletilmesi için gerekli tesisleri tasarlayan, yapımını gerçekleştiren ve işleten kişidir (İşkur tanımı). Bu tanımlarda da altı çizildiği gibi, mühendislik formasyonunun oluşumunda temel unsur olan eğitim alanındaki makro veriler ve bunların istatistiksel sonuçları Türkiye'nin bugünü için olduğu kadar yarını içinde önemli ipuçları içermektedir.

Mühendislik eğitimi ile henüz farkında bile olamadığımız ancak kısa süre içinde hayatımızı değiştirecek teknolojileri oluşturacak ve uygulamalara geçirecek 2000'li yılların mühendisinde aranan koşullar arasındaki yakın ilişki ve etkileşim, mevcut durumu doğru okumayı ve gelecek planlamasının uygulanabilir teknoloji öngörülerini ile desteklenmesini zorunlu kılmaktadır.

Bir kültürün yaratılması kadar uzun olmasa bile yok edilmesi de belli bir süre almaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında kurulan ilk mühendislik disiplinleri olan yol, demiryolu, su, inşaat, mimarlık ve şehirçilik alanları önümüzdeki dönemlerde de küreselleşme savaşları ve etkilerinden korunma çarelerinde önemli olacaklardır. İlk yıllarda imarlaşma çabaları için doğru öngörülerle kurulan bu disiplinlerin aynı zamanda yol, kent ve diğer kimliklerin sağlam kültürlerle desteklenmesindeki önemlerinin de göz önünde bulundurulduğu düşünülmelidir. Hangi dönem yada dönemlerde kültür ve formasyon erozyonuna bağlı olarak kimlik sorunları ve bunların üretim süreçlerine olumsuz yansımaları başladı ve gelişti. Geleceğin yol haritalarını oluşturmak için bunlar bilinmek zorundadır.

MÜHENDİSLİK EĞİTİMİ

Tanım denemesinde de görüleceği gibi, mühendislik dünyasına giriş eğitim ile olmaktadır. Mühendislik alanındaki tablonun kalitesini etkileyen önemli parametrelerin biridir, eğitim. Formasyonu oluşturan önemli parametrelerden biri olarak kendinden sonraki süreçlerden de sorumludur.

Yaşam kalitesinden sorumlu temel unsurlardan biri olan mühendislik evreninin eğitim sürecinde yarıya çokta geç başlamadığımızı ve tüm yokluklara rağmen cumhuriyetin ilk yıllarında çok doğru öngörülerin yapılabildiğini göstermek amacı ile bir tarihten alınması gereken dersler olduğu açıktır.



“Eğitim” terimi ise meslek eğitimini veya kültürel ya da sosyo-kültürel bir hareket olarak kabul edilen öğrenme etkinliklerinin niteliğini belirtir. Dolayısıyla üniversitelerde verilecek eğitimin belirli bir amaca hizmet etmesi ve kişiye, hem kendisine hem de topluma yararlı olmasını sağlayacak donanımı kazandırması beklenir. Anayasa ve yasalarda yükseköğretime dair öngörülen amaç da budur. Yükseköğretimin bu amacı sağlayacak şekilde, ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda planlanması gereklidir.

Ancak ülkemizdeki duruma bakılacak olursa; toplumun ihtiyaç ve beklentileri ile üniversitelerimizde verilen eğitimin uyumlu olduğunu söylemek mümkün değildir. Ülkemizdeki yükseköğrenim sistemi incelendiğinde, gerek kurum gerek disiplin sayısı açısından bir planlamanın bulunmadığı ve bilimsel ölçütlerin göz önüne alınmadığı görülmektedir.

Ülkemizde genelde üniversite eğitimi, özelde ise mühendislik eğitimi, ekonominin gelişiminden üniversite idaresine, genel devlet politikalarından eğitim politikalarına pek çok sorunla birlikte gelişmiş, şekillenmiştir. “Mühendislerin ekonomik faaliyetin içinde buldukları ve ne işçi ne de patron oldukları için teknik ekonomik ve toplumsal sorunları en iyi ele alabilecek unsurlardır.” (Bülten-1954) Meslek odalarının kurulması ile birlikte mühendisler örgütlülüklerini odalarda sağlamaya çalışmışlardır.

Günümüzde Türkiye’de yaklaşık olarak 600.000 mühendis bulunmaktadır. Bu rakamın yaklaşık olarak % 26’sı kamu kesiminde, % 39’sı özel sektörde çalışmaktadır. Geriye kalan % 35’i ise piyasada uzmanlık alanlarında yada mesleği dışında herhangi bir alanda kendi işini yürüten ve giderek artan işsiz mühendislerden oluşmaktadır. (TMMOB 2017 verilerine göre)

Sosyolojik olarak mühendisler ya üretim sürecinde ya da yönetim sürecinde bilim ve teknolojinin temsilcileridir. Türkiye’de mühendisler yukarıdaki tanımdan farklı olarak üretim sisteminde sermaye-emek arasında organizatör görevi görürler. En önemli görevleri fabrikadaki iş akışını denetlemektir. Son dönemde reklamcılık sektörünün önem kazanması ile mühendisler satış ve pazarlama alanlarına hızlı bir kayma yaşamaktadırlar. Sermayenin kendi ihtiyaçları doğrultusunda görevler verdiği mühendisler sosyal ve teknik alanlarda sürekli kimlik kaybına maruz kalmışlardır. Mühendisliğin niteliksizleşmesi ve piyasada giderek artan sayıda mühendisin olması mühendislerin ekonomik ve sosyal saygınlığının düşmesine neden olmuştur.



MÜHENDİSLİK EĞİTİMİNİN DURUMU

Türkiye’de uzun dönemdir uygulanan ekonomik ve sosyal politikalar sonucu yatırım-üretim ve sanayileşmeden uzaklaşılması, mühendislerin eğitim sürecini, üretim sürecindeki konumlarını, çalışma koşullarını, çalışma alanlarını, mesleki tatmini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu süreçte gerek kamu gerek özel sektörde birçok mühendis aldıkları eğitim ve sahip oldukları formasyona uymayan koşullarda çalışmak durumunda kalarak bir yabancılaşma sürecine düşmüşlerdir.

Günümüzde Türkiye’de toplamda 214 üniversite bulunmaktadır. 136 devlet üniversitesi (11 teknik üniversite, 2 güzel sanatlar üniversitesi ve 1 yüksek teknoloji enstitüsünün yanı sıra, Polis Akademisi ve Milli Savunma Üniversitesi - Harp Okulları) ve 78 vakıf üniversitesi bulunmaktadır. Bu üniversitelerin haricinde 5 meslek yüksekokulu mevcuttur. 2019-20 öğretim döneminde ülkemizdeki 211 üniversitenin 155’inde bağlı 351 fakültede 861’u aşkın bölüm/program da 92 ayrı mühendislik programında öğretim görülmektedir. Bu bölümlerin birçoğunda güncel müfredata sahip, yeterli sayıda öğretim üyesi ve yeterli ve çağdaş laboratuvar imkanları ile eğitim yapıldığını söylemek mümkün değildir. Türkiye’de mühendislik eğitiminin yapıldığı bu bölümlerin pek çoğunda çağdışı kalmış ders programları, laboratuvar, derslik, kütüphane, öğretim üyesi ve görevlisi yetersizliği nedeni ile çağdaş standartlardan uzak bir eğitimle mühendis yetiştirilmektedir.

Bu nedenle çağdaş bir mühendislik eğitimi görmeyen mezun sayısı her yıl artmaktadır. Son 15 yıldır hızla uzaklaşan üretim ekonomisi ve plansız eğitim üretim ve istihdam politikaları sonucunda lise ve üniversite mezunu işsizler ordusu oluşmaktadır. Bu durum diğer bir bakış açısından büyük bir kaynak savurganlığıdır.

Türkiye’de mühendislik eğitiminin yapıldığı bu bölümlerin pek çoğunda çağdışı kalmış ders programları, laboratuvar, derslik, kütüphane, öğretim üyesi ve görevlisi yetersizliği nedeni ile çağdaş standartlardan uzak bir eğitimle mühendis yetiştirilmektedir. Bu nedenle çağdaş bir mühendislik eğitimi görmeyen mezun sayısı her yıl artmaktadır. Son 20 yıldır hızla uzaklaşan üretim ekonomisi ve plansız eğitim üretim ve istihdam politikaları sonucunda lise ve üniversite mezunu işsizler ordusu oluşmaktadır. Bu durum diğer bir bakış açısından büyük bir kaynak savurganlığıdır.



MÜHENDİSLİK ve AKREDİTASYON

Yükseköğretimde akreditasyon; genel olarak yükseköğretim sisteminin özel olarak ise yükseköğretim kurumlarının ulusal ve uluslararası düzeyde belirli performans standartlarına (kalite, verimlilik, etkinlik vb.) sahip olduğunu ortaya koymayı dolayısıyla yükseköğretim talebinde bulunanlara güven tesis etmeyi amaçlayan bir sistemdir. Akademik kalite, saydamlık ve hesap verme sorumluluğunun bir aracı olan Akreditasyon sisteminin amaçları; Yükseköğretim kurumlarının karşılıklı birbirlerini tanıma sürecini kolaylaştırmak ve hızlandırmak ve diploma ve unvanların karşılaştırılabilmesine yardımcı olmaktır. Türkiye’de yasalar nedeniyle gerek “Tanıma” gerekse “Diploma Denklik Süreçleri”nde akreditasyon işlemleri YÖK tarafından yerine getirilmektedir. Eğitim Programı Akreditasyonunda ülkeler bazında öne çıkan kurumlar şunlardır:

- ABD - ABET - Mühendislik ve Teknoloji İçin Akreditasyon Kurulu
- İngiltere - BAC - İngiliz Akreditasyon Konseyi
- Almanya - Akkreditierungsrat - Alman Akreditasyon Konseyi
- Japonya - JUAA - Japon Üniversite Akreditasyon Kurulu

ABET - Mühendislik ve Teknoloji İçin Akreditasyon Kurulu

Akreditasyon konusunda meslek alanlarımıza yönelik olarak Dünya ülkeleri genelinde en etkili olan kurum ABET’dir. Açılımı “Accreditation Board for Engineering and Technology - Mühendislik ve Teknoloji İçin Akreditasyon Kurulu” olan ABET, ABD’deki mühendislik fakültelerine akreditasyon sertifikası veren bağımsız bir kuruluştur. Bu kuruluş mühendislik fakültelerinin uyması gereken kuralları belirlemektedir. Ayrıca ABD dışındaki ülkelerdeki üniversitelerin eğitim programlarını da inceleyerek ABET “büyük ölçüde eşdeğer (substantial equivalency) belgesi”/denklik sertifikası vermekte, bu sertifikaya alan mühendislik programları düzenli olarak ABET tarafından denetlenmektedir. ABET ölçütleri şunlardır:

- i. Matematik ve mühendislik bilgilerini uygulama yeteneği,
- ii. Deney yapma ve veri yorumlama yeteneği,
- iii. İstenen özelliklere sahip bir sistemi çözüm yöntemlerini tasarlama yeteneği,
- iv. Disiplinler arası bir grup içinde çalışabilme yeteneği,
- v. Mühendislik problemlerini tanımlama, modelleme, çözme yeteneği,



- vi. Etik sorumlulukların farkında olma,
- vii. Verimli biçimde diyalog kurabilme yeteneği,
- viii. Mühendislik çözümlerinin evrensel ve toplumsal bağlamda etkisini kavrayabilecek geniş bakış açısı oluşturabilme,
- ix. Gereksinimleri ve ihtiyaçlarını tanımlama; yaşam boyu öğrenmeye çalışma yeteneği,
- x. Yürürlükte olan yönetmelikler ile ilgili bilgi sahibi olma, ve yapılan değişiklikleri takip etme
- xi. Mühendislik uygulamaları için gerekli teknolojik mühendislik araçlarını ve teknolojiyi kullanma yeteneği

MÜDEK - Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği

Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (MÜDEK), ülkemizdeki çeşitli mühendislik eğitim programları için akreditasyon, değerlendirme ve bilgilendirme çalışmaları yaparak, Türkiye’de mühendislik eğitimi kalitesinin yükseltilmesine katkıda bulunmak amacıyla faaliyet gösteren bağımsız bir kuruluştur.

MÜDEK, 2003 yılında mühendislik programlarının değerlendirmesine başlamış, 17 Kasım 2006 tarihinde Avrupa Mühendislik Eğitimi Akreditasyon Ağı (ENAAE - European Network for Accreditation of Engineering Education) adlı kuruluşa üye olmuş, 25 Ocak 2007 tarihinde MÜDEK kısa adını kullanmaya devam ederek Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği adında bir sivil toplum kuruluşuna dönüşerek tüzel kişilik kazanmış, Kasım 2007 tarihinde Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından yükseköğretim kurumlarının mühendislik programlarında ulusal, sektörel ve program yeterlilikleri odaklı ulusal bir kalite güvence kuruluşu olarak resmen tanınmış, beş yıl süreli bu tanınma Şubat 2013 tarihinde beş yıllığına yenilenmiş, Ocak 2009 tarihinden itibaren akredite edeceği mühendislik eğitimi programlarına EUR-ACE Label vermek üzere ENAAE tarafından 2013 tarihine kadar yetkilendirilmiş ve bu yetkilendirme 16 Ekim 2013 tarihinde 31 Aralık 2018 tarihine kadar yenilenmiştir.

KONTENJAN ve DOLULUK SORUNU

Tüm mühendislik branşlarında olduğu gibi maden mühendisliğinde de YÖK tarafından belirlenen kontenjanlarda doluluk sıkıntısı yaşanmaktadır. Geçtiğimiz yıllarda YÖK’nun MF başarı sırası 300.000’den daha



fazla olan adayların mühendislik branşlarını seçemeyecekleri kararının ardından tercihlerde son sıralarda yer alan maden mühendisliği kontenjanları da boş kalmaya başlamıştır. Birçok bölüm minimum kontenjan olan 11'den dahi az öğrenci almakta, bazı bölümlere de hiçbir öğrenci yerleşmemektedir.

2010 yılında toplam 1.762 kontenjanı ile tavan yapan maden mühendisliği bölümlerinde doluluk oranı % 90,79 olmuştur. Yıllar içinde peyderpey düşen kontenjanlarla 2019 yılında 547 (cevher hazırlama mühendisliği dahil) olmuş ancak konulan barajın da etkisi ile doluluk oranı % 59,78 olarak gerçekleşmiştir. Gerek kontenjan sayılarının çokluğu gerekse de doluluk oranları yüksek olan iki büyük kentimizdeki toplam 5 programı bu hesabın dışında bıraktığımızda doluluk oranının % 34,59 olduğu görülmektedir. Yani; Ankara ve İstanbul'u hesabın dışında bırakırsak diğer bölümlerdeki kontenjanların 1/3'ü bile dolmamaktadır.

2019-20 öğrenim yılında kapanan programlara ve % 59'luk doluluk oranına rağmen kontenjanlar tekrar arttırılmış ve çeşitli üniversitelere tahsis edilen 30 ekstra kontenjan ile 577'ye çıkarılmıştır. Daha önce öğrencilerin tercih etmedikleri bazı programlar bu yıl tekrar öğrenci almaya başladıklarında minimum kontenjan olan 10'un iki katı kontenjanla öğretime başlayacaklardır. Geçtiğimiz yıl sadece bir öğrencinin kayıt yaptırdığı maden mühendisliği programı ise bu yıl kontenjan arttırmıştır.

YÖK bu yıl da bizleri şaşırtmayarak, tüm yüksek öğrenim programlarına uyguladığı absürd uygulamalardan maden mühendisliği programları da nasibini almıştır. Yıllardır hedeflenenin ve varılmak istenilen sonucun ne olduğu anlaşılamayarak, bu yıl da yine farklı bir uygulama ile karşı karşıya kaldık. Bir tür hülle yapılarak üç yıl içinde kontenjanlarını dolduramadığı gerekçesi ile bir yıl öğrenci almayan maden mühendisliği programları tekrar açılmakta, yıllardır kontenjanlarını dolduramayan bölümlerde kontenjan artırımına gidilmekte, hiçbir madencilik ve yerbilimleri birikimi olmayan üniversitelerde maden mühendisliği programları açılmakta, akademisyeni, kadrosu ve hatta üniversite web sitesinde dahi bulunmayan bölümler maden mühendisliği eğitimine hazırlanmaktadır.

YABANCI DİLDE MÜHENDİSLİK EĞİTİMİ

Ülkemizdeki birçok Üniversitede Lisans Programlarının müfredatlarını öğretim dili olarak ya en az % 30, ya da % 100 yabancı dilde veren fakülteler/bölümler vardır. Bu tür eğitim veren kurumlar öğrenciler için,



ya en az 1 yıllık hazırlık sınıfını geçmeyi ya da seviye belirleme (tespit) sınavını aşmayı zorunlu görmekte, daha sonra lisans öğretimini kısmi ya da tamamen yabancı dille yapmaktadır.

YÖK'e göre; yabancı dil öğretiminin amacı, öğrenciye aldığı yabancı dilin temel kurallarını öğretmeyi, yabancı dil kelime hazinesini geliştirmeyi, yabancı dilde okuduğunu ve duyduğunu anlayabilmeyi ve kendisini sözlü veya yazılı olarak ifade edebilmeyi sağlamaktır. Yabancı dilde öğretimin amacı ise, önlisans, lisans ve lisansüstü diploma programı mezunlarının alanlarına ilişkin yabancı dil yeterliliklerini kazanmalarını sağlamaktır. Bizlere göre; eğitim-öğretim sistemimizde yabancı dil öğrenimi ile yabancı dilde öğretim aynı şeyler değildir.

YÖK, 2017 tarihli açıklaması ile 2018 yılından itibaren yabancı dil eğitimi veren üniversiteler ile yüksekokulların yabancı dil okullarının ulusal ve uluslararası kuruluşlarca akredite edilip edilmediğinin YKS tercih kılavuzunda öğrencilerin bilgisine sunulacağını, böylece öğrencilerin üniversitelerde verilen yabancı dil eğitimlerinin nitelik farklılıklarını göreceklerini ve İngilizcenin yükseköğretimde bir reklam aracı olarak kullanılması tehlikesine karşı tedbirli olmayı amaçladıklarını açıklamıştır.

Yabancı dilde öğretimin sakıncaları şöylece sıralanabilir:

- Ortaöğretimden kaynaklanan öğrencideki dil yetersizliği
- Öğretim üyelerinin bazılarındaki dil yetersizliği
- Bazı konu ve kavramların iyi anlaşılabilmesi
- Öğrencilerin soru sormaktan çekinmesi
- Kısmen İngilizce kısmen Türkçe derslerin zorluğu

MESLEK İÇİ SÜREKLİ EĞİTİM

Yaşanan hızlı teknolojik gelişimin mühendislik eğitimi alanında zorunlu kıldığı önemli bir konu, meslek yaşamı boyunca sürekli eğitime duyulan gereksinimdir. Çünkü teknolojik gelişimin çok hızlı yaşandığı günümüzde, uygulanan eğitim teknolojisi, üretim ve istihdam politikalarından dolayı mühendislerin mezun olduktan sonra üretimin içinde etken bir şekilde yer alamamaları, kısa bir dönem içerisinde mesleki bozulmanın başlamasına neden olmaktadır.



Değişimin çok hızlı olduğu teknik alanlarda bilgi yenilenmesini sağlamak üzere yılda ortalama altı haftalık bir eğitim programının zorunlu olduğu kabul edilmektedir. Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre; mezuniyet bilgisinin % 5'i her yıl eski ve geçersiz hale gelmektedir. Çağdaş ve rekabet edilebilir standartlara erişebilmek için her çalışan kişi zamanının % 15'ini bilgisini tazelemeye ayırmalıdır. Çalışma yaşamı boyunca kendi alanında hiçbir eğitim programına katılamayanlar, 45 yaşında bütün gelişmelerin ardında kalmaktadır.

Meslek Odalarınca yayınlanan Mesleki Eğitim Taslağı'nın gerekçesinde kısaca şunlara vurgu yapılmıştır: "3458 sayılı yasaya göre mühendis, mimar veya şehir plancısı diploması alan herkesin, uygulamada herhangi bir deneyime sahip olmaksızın, bir anlamda, sınırsız mesleki yetki ile donatılması, hizmetin niteliği ve güvenirliliği bakımından zaman zaman sakıncalar yaratabilmektedir. Benzer sorunla karşılaşan birçok ülke, hizmetin verilmesi aşamasında oluşabilecek risklerin azaltılmasını sağlamak amacı ile çeşitli sistemleri uygulamaya sokmuşlardır. Örgün eğitim kurumlarında verilen eğitim sonrası meslek sahibi olma ve unvan kullanmanın dışında, ülke ve toplum yararları doğrultusunda meslek alanları ile ilgili uygulama ve denetimin yapılabilmesi için, uzmanlaşmaya gereksinim duyulmaktadır. Uzmanlık alanlarının tanımı ve Odalar tarafından gerekli meslek içi eğitimin verilmesinin son adımı, her uzmanlık konusu için Odanın yetkili üye belgesi vermesi olmalıdır. Kanun tasarısı, ülke ve toplum yararları doğrultusunda meslek alanları ile ilgili uygulama ve denetimin yapılabilmesi için; uzmanlık alanı ve yetkili üyeliğin tanımlanması, yetkili üyelerin mesleki ve bilimsel çalışmaları, yaptıkları işler ile tamamlayıcı eğitimlerine dayanan uzmanlıklarının Meslek Odalarınca belirlenmesi, belgelendirilmesi ve gerektiğinde yetkili üyelerin kamuoyuna önerilmesini düzenlemektedir."

Bu çerçevede de Maden Mühendisleri Odası, gerek Oda üyelerini gerekse de madencilik sektöründe hizmet veren madencilerin mesleki eğitimine önem vermiştir. Süreli ya da güncel olarak madencilik ile ilgili her konuda kongre, sempozyum, seminer, kurultay, çalıştay ve workshoplar düzenlemektedir.

Kongre ve sempozyum gibi etkinliklerin diğer bir yönü de, meslektaşlarımız arasındaki bağları kuvvetlendirici ve yaklaştırıcı çabalara dönüktür. Sosyal dayanışması güçlenmemiş toplumların da güçsüzlüğü gerçektir. Bu gaye ile sosyal çalışmalara da yer verilmiş kokteyl, tiyatro ve teknik gezilerle kongre dışındaki vaktin en iyi biçimde değerlendirilme-



sine gayret gösterilmiştir. Maden Mühendisleri Odası tarafından düzenlenen Bilimsel Etkinlikleri aşağıdaki şekildedir.

Maden Mühendisleri Odası Bilimsel Etkinlikleri*

- (27) Türkiye Madencilik Bilimsel ve Teknik Kongresi
- (21) Türkiye Kömür Kongresi
- (10) Delme ve Patlatma Sempozyumu
- (11) Türkiye Mermer Sempozyumu
- (2) Fenni Nezaretçilik Sempozyumu
- (1) Bilimsel ve Teknik Sondaj Sempozyumu
- (1) Türkiye’de Kömür Politikaları ve Temiz Kömür Tek. Semp.
- (9) Türkiye Enerji Sempozyumu
- Linyit Sektörü Sempozyumu
- Kömür ve Enerji Çalıştayı
- (9) Uluslararası Bor Sempozyumu
- (9) Ulusal Kırmataş Sempozyumu
- (3) Trona ve Sentetik Soda Sempozyumu
- (4) Ulaşımında Yer Altı Kazıları Sempozyumu
- (7) Maden Mühendisliği Eğitimi Sempozyumu
- (11) Endüstriyel Hammaddeler Sempozyumu
- Sondaj Sempozyumu
- Krom Çalıştayı
- (6) Öğrenci Kurultayı

* Parantez içindeki rakamlar 2020 yılına kadar geçen süreçte kaç kez düzenlendiğini göstermektedir.



MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI SÜREKLİ EĞİTİM MERKEZİ

Ülkelerin gelişmişlik yarışında öne geçebilmeleri, çok büyük oranda bilimin-teknolojinin geliştirilmesine ve ülkelerin bilgi ve üretim teknolojileri yaratma yeteneklerine bağlıdır. Bu açıdan mühendis etkinliklerinin hayati önemi bulunmaktadır. Ülkemizde mühendislere yönelik üniversite sonrası meslek içi eğitim çalışmaları ihmal edilmiştir. Maden Mühendisleri Odası, bu açığı kapatmak ve maden mühendislerinin meslek içi eğitim gereksinimlerini karşılamak için Sürekli Eğitim Merkezi'ni (SEM) 2002 yılında kurmuştur.

Sürekli Eğitim Merkezi'nin amacı, meslekteki bilimsel, teknolojik gelişmelerle, uygulama alanları ve tamamlayıcı eğitimlerine dayanan uzmanlıklar ile ilgili olarak Oda üyelerine, TMMOB üyelerine ve sektörde çalışan değişik kademedeki personele, meslek alanlarına yönelik bilgilendirme ve belgelendirmeye dayalı eğitim programları hazırlamaktır. Bu programlar aracılığı ile Maden Mühendisleri Odası kamu, özel sektör ve üniversite işbirliğine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu eğitimler;

- 1 Madencilik İşletme Projesi Eğitimi
- 2 Madencilik Projeleri Uygulama Semineri
- 3 Madenlerde Havalandırma Eğitimi
- 4 Madencilik ve ÇED Eğitimi
- 5 Madencilik Sektöründe ÇED Yönetmeliği ve Madencilik Sektöründe Çevre Yönetmelikleri
- 6 Maden Arama, Cevher Modeli ve Kaynak Hesabı Micromine Yazılımı Temel Eğitimi
- 7 Netcad Madencilik Uygulamaları
- 8 Netcad Campus 2 ve 3 Boyutlu Madencilik Uygulamaları Sertifika Uygulaması Eğitimi
- 9 Netpro/Mine Cevher Modelleme Eğitimi
- 10 Teknik Nezaretçi Eğitim Semineri
- 11 Teknik Nezaretçi Yenileme Semineri
- 12 Fenni Nezaretçilik ve İş Güvenliği Mühendisliği Eğitim Semineri
- 13 Daimi Nezaret ve Yetkilendirilmiş Tüzel Kişi Bilgilendirme Eğitimi
- 14 Temel Bilirkişilik Eğitimi



- 15 Bilirkişilik-Kamulaştırma Bilirkişiliği Eğitim Semineri
- 16 Delme Patlatma Yerüstü Patlatmaları Semineri
- 17 Delme Patlatma çevrimiçi Serisi-1 Yeraltı Kömür Ocaklarında Patlatma İşleri ve Kısıtlayıcı Unsurlar
- 18 Temel Seviye Delme Patlatma Eğitimi
- 19 Patlatmadan Korunma Dokümanı Hazırlanması Eğitimi
- 20 Patlayıcı Madde Ateşleyici Yeterlilik Belgesi Eğitimi Semineri
- 21 Patlayıcı Madde Ateşleyici Eğitimi – A Sınıfı
- 22 Patlayıcı Madde Ateşleyici Eğitimi – B Sınıfı
- 23 Patlayıcı Madde Ateşleyici Eğitimi – C Sınıfı
- 24 Açık Ocak Optimizasyonu ve Açık Ocak Tasarımı, Tumba Tasarımı, Açık Ocak Dışı Yol Tasarımı
- 25 Çevre Mevzuatı Eğitimi
- 26 Mermer Blok Çıkarma ve İşleme teknolojileri Eğitimi
- 27 Nitelikli Hesaplamalar Bilirkişilik Sertifika Eğitimi
- 28 Scheduling ve Maden Planlama
- 29 Su Sondajları Eğitimi
- 30 Zemin ve Enjeksiyon Sondajları Eğitimi

Gelinen noktada sonuç: bilimin “meta”, üniversitenin “ticarethane”, öğrencinin “müşteri” konumuna sürüklenmesidir. Evrensel koşulları sağlayan ve öğrencilerin beklentilerini karşılayabilen, devamlı değişen istihdam koşullarına uyum sağlayabilen, toplum gereksinimlerine yanıt verebilen bir üniversite ortamına giren öğrenciler, aşağıda sıralanan sorunlar yumağından oluşan adeta bir mayın tarlasından geçerek mezun olmak ve iş aramak ve bulmak durumundadır.

- eşitlik
- öğretim üyesi
- derslik laboratuvar
- yabancı dil
- müfredat
- harç, kredi



- yurt
- burs
- özerklik
- demokrasi
- araştırma
- staj
- unvan
- planlama
- istihdam

Disiplinlerden Disiplinlerarası çalışmaya geçildiği günümüzde, evrensel bir üniversitenin sağlaması gereken koşullar şöyle sıralanabilir:

- Yükseköğretimde fırsat eşitliği
- Yaşam boyunca öğrenim olanağı
- Yarı zamanlı, uzaktan öğretim vb. öğretim yöntemleri
- Yalnız beceri kazandırmak değil en geniş anlamıyla eğitim anlayışı
- Toplumun geleceğini biçimlendirmek için öncülük işlevi
- Etik bağlamda her zamankinden daha önemli rol
- Kurumlararası dayanışma
- Topluma karşı sorumluluk temelinde özerklik
- Kalite güvencesi

Bizler, geçmişten geleceğe, günümüzde de şöyle bir üniversite istemekteyiz.

• Yükseköğretimin kamusal ve herkes için ulaşılması gereken bir hak olduğu kabulünden yola çıkarak, Üniversitelerdeki tüm öğretim ve sosyal hakların parasız BİR ÜNİVERSİTE.

• Öğretim üyelerinin, çalışanların, öğrencilerin tüm söz ve karar süreçlerine katıldığı, katılımcı, paylaşımcı hukuka saygılı BİR ÜNİVERSİTE.

• Emeğe, insan haklarına saygılı, barışın, hoşgörünün hakim olduğu, özerk ve demokratik bilimsel BİR ÜNİVERSİTE.

• Bilim ve teknoloji üreten, üreteni teşvik eden, ödüllendiren BİR ÜNİVERSİTE.



• Topluma dönük eğitimin yerleştirilmesi doğrultusunda, sanayi ile toplumsal yaşam ile etkileşim içinde olan BİR ÜNİVERSİTE.

• Yabancı dil öğrenmenin daha uygun koşulları yaratılarak geliştirilen, ana dilde eğitim yapan BİR ÜNİVERSİTE.

• Eğitim kadrolarının ekonomik sorunları insanca yaşayabilecekleri ve hak ettikleri seviyede çözümlenerek zamanlarını tamamen öğretime ve araştırmaya vermelerinin koşullarının yaratıldığı BİR ÜNİVERSİTE.

• Üniversitelerin tek tek akreditasyon çalışmaları yürütmeleri yerine, üniversiteler arasında eşitsizlikleri ortadan kaldırılması için merkezi politikaların geliştirilerek uygulandığı BİR ÜNİVERSİTE.

• Üniversitelerin bütününde çeşitli kademelere seçimle gelinen BİR ÜNİVERSİTE.

“Halk için Bilim, Halk için Üretim” hedefi ve bu hedefin gerçekleşmesi; bağımsız-demokratik-özerk üniversite yönetimi ile olanaklıdır. Bizler, eğitim sorunlarının çözümü sürecinde yeni mezun mühendislerden şunları beklemekteyiz.

- öğrenmeyi öğrenmiş
- araştıran
- bilgi üreten
- yabancı dil bilen
- teknolojiyi kullanabilen
- sosyal bilimlere açık
- çevresini sorgulayan
- yaratıcı
- üretken
- toplumla bütünleşen
- kalite bilincine sahip
- yerel değerleri göz ardı etmeyen
- zamanın değerini kavrayan
- kendisiyle barışık
- etik değerlere sahip



- entelektüel özellikli
- meslek örgütüne ve örgütlenmesine inanan
- ülke ve meslek sorunlarına duyarlı

SONUÇ OLARAK

Ülkemizin iktisadi politikaları dünyada yaşanan gelişmelerden bağımsız olarak değerlendirilemez. 80'li yıllardan itibaren tüm sosyal alanlarda değişim programları yürütülmüş, bu programların sonucu ülkemizin son yirmi yılında sonuçlarını ortaya çıkarmaya başlamıştır. Ülkemiz sanayisizleşmekte, sanayi mühendisizleşmekte ve mühendis kaliteli ve nitelikli bir eğitim alamamaktadır. Tarımsal yatırım ve üretim neredeyse yok seviyesine inmiş, işsizlik oranları resmi rakamlara göre dahi % 20'lere dayanmıştır. Tüm değişim programlarının sonucu olarak kamusal alanlar piyasalaştırılmış, eğitim ve yükseköğrenim de bu piyasalaşmadan nasibini almıştır.

Piyasacı ve gerici saldırıların odak noktalarından biri de eğitim sistemi, dolayısıyla akademi ve üniversitelerdir. Sosyal devletlerde üniversite; bilimsel araştırma yapmak, bilim ve bilim insanı üretmek, öğretim yoluyla bireylere uzmanlıklar kazandırmak ve temel bilimsel normların sürekliliğini ve geliştirilmesini sağlamak amacı taşınmalıdır. Bu nedenle üniversitelerde verilecek eğitimin belirli bir amacının olması, bu amaca hizmet ederek dogmatizmden uzak, kişiye ve topluma faydalı olmasını sağlayacak çıktılarını kazandırması gereklidir. Ancak ülkemizde üniversiteler hem uluslararası iş ve sermaye bölümünün hem de iktidarın gerici politikalarının yönüne göre şekillendirilmiştir. Bu nedenle üniversite eğitiminin kişinin, toplumun çıkarlarını geliştirecek temelde ve bilimsel yeniliklerin ışığında yeniden planlanması gereklidir. Eğitim, istihdam ve üretim ilişkilerinin planlı bir şekilde ele alınması sağlanmalı, bu sayede mesleğe karşı yabancılaşmanın ve mesleki körleşmenin önüne geçilmelidir.

Sermayenin sınırsız hareketliliğini ifade eden kapitalist küreselleşme çağında sermaye, yaşamın bütün alanlarına egemen olmaktadır. Bu süreçte ülkemiz, uluslararası sermayenin küresel isteklerine uygun olarak tüm alanlarda yapısal bir dönüşüm programına tabi tutulmaktadır. Uluslararası sermaye çevrelerinin çıkarları doğrultusunda ve ayrıca AB ile uyum adı altında sunulan bu dönüşümden; tüm yaşamımızın yanı sıra mühendislik uygulamaları, mühendislerin sosyal konum ve koşulları da doğrudan olumsuz biçimde etkilenmektedir.



Bu durumun somut göstergeleri; insan yaşamının her aşamasından sorumlu olan mühendisliğin hızla işlevsizleştirilmesidir. Bilim, akıl ve mesleki birikim dışlanarak yaşam çevrelerinin, alanlarının ve kaynaklarının tahrip edilmesidir. İşlevsizleştirilen meslek insanların hızla işsizleşmesi, ücretli mühendislerin toplum içindeki konumunu yitmesi, kimliksizleşmesi ve yoksullukla baş başa bırakılmasıdır.

Üniversitelerimizin mevcut durumunda, toplumsal ihtiyaç ve beklentilere yanıt verebilmesi mümkün değildir. Ülkemizin yükseköğrenim sistemi incelendiğinde kurumsallaşma ve planlama konularında bilimsel ölçütlerin göz önüne alınmadığı görülmektedir. Ülkemizde mühendislik, mimarlık ve şehir planlama eğitimi 190'dan fazla üniversitede verilmektedir. 2020 yılının mühendislik, mimarlık ve şehir planlama bölümlerinde açılan toplam kontenjan yaklaşık 93.000 kişidir. Bunun anlamı yaklaşık 75.000 yeni mezunun iş hayatına başlaması demektir. TMMOB'nin 2020 sonunda yaklaşık üye sayısının 650.000 olduğu göz önünde bulundurulduğunda, ülkemizde meslek mensubu sayısının %10 arttığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu sayılara karşın meslek alanımızda işsizliğin % 20, eğitim aldığı alan dışında çalışanların % 25 oranlarında olduğu tahmin edilmektedir. Üniversitenin ilgili bölümlerinden mezun olanların iş bulamadıkları ya da kişilerin eğitim aldıkları alanda çalışmadıkları görülmektedir. Yüksek orandaki işsizliğin ve alan dışı çalışmanın altında yatan gerçeğin, bilimsel gereklere ve ülke gerçeklerine göre yapılmayan yükseköğrenim planlaması olduğu gün gibi ortadadır. Meslek mensubu sayısının artması, işsizlik oranlarının yükselmesi ve ücret politikaları olumsuz yönde etkilemekte, emek ile orantılı ücretin alınamamasına yol açmaktadır.

Hal böyleyken plansız ve programsız bir biçimde her kente bir üniversite açılmasının, mesleki ve teknik eğitim fakültelerinin kapatılarak teknoloji fakültelerine dönüştürülmesinin mühendislik alanlarına yeni sorunlar ekleyeceği açıktır. Mühendislik mesleği özel bir eğitimi gerektirir. Mesleğin uygulama alanlarının geniş olması itibariyle eğitimin niteliği; doğa ve kültürel çevrenin tahribi, birey ve toplum sağlığının riske girmesi gibi kamusal alana zarar verebilecek pek çok uygulamaya neden olabilmektedir. Mühendislik mesleği altyapı sorunları çözülmüş, çağdaş ve bilimsel niteliklere sahip kaliteli bir eğitimi zorunlu kılmaktadır.

Ülkemizde var olan mühendislik fakültelerinin eğitimini kaliteli hale getirmek, fakültelerin alt yapı, donanım ve öğretim elemanı alanındaki eksikliklerini gidermek için çalışma yapılması gerekirken, siyasi konjonk-



türe dayalı olarak alınan bu ve benzeri kararların kamu yararına uygun olduğunu söylemek mümkün değildir. Yükseköğretime ilişkin alınan “çok sayıda nitelsiz mühendis yetiştirmek ve yine çok sayıda donanımsız üniversite, fakülte açma” kararları yerine, var olan fakültelerin ihtiyaçlarının karşılanarak, sorunların giderilmesine yönelik kararlar alınması gerekmektedir.

Eğitim, istihdam ve üretim ilişkilerinin planlı bir şekilde ele alınmamasından dolayı lisans eğitiminde edinilen bilgilerin önemli bir bölümü çalışma hayatında pratik karşılığını bulamamaktadır. Bu durum mesleğe karşı yabancılaşmanın yanı sıra mesleki körelmeye de neden olmaktadır. Öğretim üyelerimizin de ekonomik koşulları gün geçtikçe kötüye gitmektedir. Mühendislik bölümlerindeki araştırma görevlileri ve genç öğretim üyeleri ya bir ideal uğruna ya da daha iyi bir iş bulamadıkları için görevde kalmaktadır. Bunların çoğu, karşılarına çıkan ilk fırsatta ya özel sektöre geçmekte ya da yurt dışına gitmektedir.

Altyapı yükseköğrenimin, ama en başta mühendislik bölümlerinin en büyük problemidir. Ülkemizde altyapısı hazırlanmadan programlar, bölümler, fakülteler hatta üniversiteler açılmaktadır. Mühendisler laboratuvarsız, öğretim üyesiz bölümlerde eğitim görmektedir. Bu nedenle üniversitelerde verilen eğitimin niteliği önemli bir tartışma konusu haline gelmektedir. Üniversite eğitiminin kalitesi, ülkemiz üniversitelerinde her geçen gün düşmekte, bölümlere yerleşen öğrencilerin arasındaki farklar giderek artmaktadır.

Ulusal ve uluslararası derecelendirme kuruluşlarının; makale sayısı, öğretim üyesi başına düşen makale sayısı, atıf sayısı, öğretim üyesi başına düşen atıf sayısı, toplam bilimsel doküman sayısı, öğretim üyesi başına düşen toplam bilimsel doküman sayısı, doktora mezun sayısı, doktora öğrenci oranı, öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı gibi kriterlerin puanlanması ile oluşturulan sıralamada, dünya üniversiteleri arasında son dönemlerde ilk 500’de ülkemizden herhangi bir üniversite listeye girememektedir.

Bilimsel araştırmalara yeterli kaynak ayrılarak, Ar-Ge faaliyetlerinin önü açılmalı, sanayinin bu alanlara yatırım yapması sağlanmalı ve ihtiyaç duyduğu anda üniversitelerin projelerini satın alması engellenmelidir. Üniversiteler öğrenci yetiştirmek kadar, bilim insanı ve öğretim üyesi yetiştirmekle de sorumludurlar. Bu sorumluluklar gereğince, uygun nitelik ve sayıda öğretim üyesi yetiştirilmelidir. Bunun yanında öğretim üyelerinin sosyal ve mesleki sorunları eğitimin niteliğini etkileyen en çözümlenerek hem ticari faaliyetlerde bulunması engellenmeli hem de özel sektöre kaçışları engellenmelidir.



Mühendislik eğitiminin olmazsa olmazı olgusu staj sorunudur. Staj; eğitimin, mesleki süreci doğrudan etkileyen, eğitim aşamasında ihmal edilen, üzerinde durulmayan ve önemsiz görülen bir konudur. Görerek öğrenilen bilgilerin akılda daha kalıcı olduğu gerçektir. Bu nedenle uygulama sahasının avantajlarının elde edilebilmesi için staj uygulaması şarttır. Mühendislik hizmetlerinin, alanında yeterli mesleki ilgi ve deneyime sahip olan meslek odalarının üyelerine verilmesi, üyelerin mesleki kurallar ve meslek etiği kapsamında tam olarak denetlenmesi gerekmektedir. Meslek odalarında yürütülen öğrenci üye komisyonu/örgütlülüğü çalışmaları bu denetim mekanizmasının bir otokontrol olarak gelecekteki üyelerimize kazandırılması için önem taşımaktadır.

Eğitimdeki kalitenin düşüşü, meslek içi eğitimlerin önemini her geçen gün artırmaktadır. Ancak meslek mensubu sayısına oranla, açılabilen meslek içi eğitim sayısı tam kapasite ile bile yetersiz kalmaktadır. Meslek odaları, üniversitenin sorunlarını; mühendislik eğitiminden; bu eğitimin sorunlarını da mesleklerimizin sorunlarından ayrı değerlendirmemektedir. Eğitimin başlangıcından itibaren tüm sorunlar, mühendisliğin icrasını etkilemekte; kötü icra, alana özgü olarak işveren çevrelerince de tartışılmakta ve mesleki erozyona yol açmaktadır.

Mühendislik alanındaki eğitimde gerek açılan okullar gerek artırılan kontenjanlar açısından planlama anlayışının olmaması özellikle belirli bölümlerden mezun mühendislerin istihdam sorununu artırdığı gibi bu kitlenin mesleki kimliklerinde erozyon yaratmaktadır. Üretim süreçlerinde ortaya çıkan değişim, mühendisleri yeniden biçimlendirmekte, mesleki formasyonlarını değiştirmekte, istihdamı daraltmaktadır. İşsizliğin artması ücret politikalarını olumsuz yönde etkilemekte ve mühendislerin emeği ile orantılı ücret almalarını engellemektedir.

Mühendislik; insan odaklı mesleklerdir. Meslek odaklarımız değiştirilmek istenmekte, buna bir de eğitimdeki kalite sorunu eklenince sorunun boyutu katlanarak büyümektedir. Mühendislik eğitimleri kaliteli, özel beceriler kazanılması gerektiren, insana hizmet odaklı, özel bir eğitim sürecine sahip olmalıdır. Bu eğitimleri veren üniversitelerin donanım, kalite, altyapı yetersizliği gibi sorunlarının bulunması; mesleğin uygulamalarında yanlış, kusurlu, yetersiz ürün kullanımı ve uygulamaları sonucunu doğurmaktadır. Bu durum insan odaklı olan mühendislik mesleğinin doğal ve kültürel çevrenin tahribine, insan sağlığının risk altına sokulmasına ve hatta ortadan kaldırılmasına, toplumsal yaşamın dönülemez zararlara uğratılmasına kadar varan sonuçlara neden olabilmektedir.



Biz, Üniversiteler Üniversite Bileşenlerindedir! diyoruz.

Biz, Eşit, Parasız, Demokratik, Bilimsel Eğitim istiyoruz!

Biz, Yaşasın Özerk ve Demokratik Üniversite Mücadelemiz! diyoruz.

Her alanda olduğu gibi mühendislik eğitimi alanında da, “birlikte karar alma, birlikte üretme, birlikte yönetme” ve “bilimi toplumla buluşturma” dileğiyle ...

KAYNAKÇA

Avşaroğlu Nadir, 2019 Öğretim Yılında Maden Mühendisliği Programları, Yayınlanmamış Rapor, 2019.

Avşaroğlu Nadir, Türkiye’de Mühendislik Eğitimi ve Maden Mühendisliği Eğitime Genel Bir Bakış, Yayınlanmamış Rapor, 2020.

TMMOB Mühendislik, Mimarlık, Şehir Plancılığı Eğitimi Sempozyumu Kitabı, 2017.

Türkiye’de Mühendislik Mimarlık Şehir Planlama Eğitiminin Tarihsel Gelişimi ve Mevcut Durum Analizi, 2017.

MÜHENDİSLİK EĞİTİMİ NASIL OLMALIDIR?

Seray ÇAKAR

Dokuz Eylül Üniversitesi - Genç Madenci

Mühendis ve Eğitim Nedir?

■ **Mühendis:** Teknik, matematiksel ve sosyal veriler ışığında insanların kullanımına yönelik yeni sistemler üretme ve geliştirme ile sorumludur. Mühendis, büyük ölçekli, karmaşık sistemleri analiz etmek, geliştirmek ve değerlendirmek için çeşitli sahalarda görev alır.

■ **Eğitim:** Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye.

■ **Mühendislik,** bilimi uygulama sanatıdır. Bu sanatın temel amacı; bilimsel gerçeklerin ortaya koyduğu ilkelerden yararlanarak, bu ilkeleri uygulayarak, insanların ihtiyaçlarına cevap vermek, farklı sorunlara güvenli, ekonomik ve pratik çözümler getirmektir.

■ **Mühendislik eğitiminin amacı;** öğrencilere çağdaş temel bilim





ve mühendislik bilgilerini aktarmanın yanında, yaratıcılığı, araştırma tekniklerini, bir problemi kendi kendine çözme yöntemlerini vermektir. Günümüzün hızla gelişen dünyasında bilgi üretimi kadar, bilgiye erişme ve onu kullanma yöntemleri de önemlidir.

Türkiye’de Mühendislik Eğitimi

■ Türkiye’de mühendislik eğitiminin 1773 yılında -şimdiki adıyla İstanbul Teknik Üniversitesi’nin kuruluşu ile başladığı kabul edilmektedir. Bulduğumuz zamana kadar gelişen teknoloji ve yapılan atılımlarla uluslararası statüde mühendis yetiştiren üniversite ve fakültelerimizin olmasının yanı sıra standartlar kapsamında yeterli donanıma sahip olamayan fakültelerimiz de mevcuttur.

■ Mühendislik eğitimi Türkiye’de Türkçe eğitim veren kurumlar için 4 yıllık bir süreçten oluşurken, İngilizce eğitim veren kurumlarda 4+1 şeklinde hazırlık eğitimi verilmektedir. Mühendislik eğitim süreci uluslararası kapsamda yıl bazında değişiklik göstermektedir. Örneğin Danimarka, Finlandiya, İtalya ve Belçika gibi ülkelerde kabul edilen Bologna Deklarasyonu ile 3+2 sistemi ile eğitim verilmektedir.

■ 2021 yılı mevcut sistemde yükseköğretimdeki öğrenci sayısı 8 milyon civarı iken bu verinin 500 bine yakını mühendislik öğrencisidir.

■ Her yıl yayınlanan YÖK’ün istatistik verilerine göre 2021-22 öğretim döneminde; ülkemizin 81 ilinde 114’ü devlet, 62’si vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 176 üniversitede mühendislik eğitimi verilmektedir. Bu verilere göre son 5 yılda her yıl ortalama 75 bin mühendislik öğrencisi ilgili bölümlerinden mezun olmaktadır.

■ Mühendislik eğitimindeki amaç, öğrencinin karşılaşılabileceği problemler için pratik ve analitik çözümler üretebilmesini sağlamak, kazandıkları tasarım yeteneklerini geliştirilip, tasarım sorunlarını mevcut malzeme ve sistemleri kullanarak en verimli şekilde çözmek olarak özetlenebilir. Bu tür becerilerin artırılması için geleceğin mühendisleri günümüzdekilerden farklı yöntemlerle yetiştirilmelidir. Mühendislik eğitimi ister istemez her zaman aynı şekilde devam etmeyip bazı değişimler geçirebilir. Geleceğin mühendislerinin toplumda daha aktif rol oynayabilmesi için öncelikle fakültelerde öğretim üyeleri sadece sınıf içinde değil sınıf dışında da öğrencilere yol gösterip yeni teknolojiler yardımıyla



onların daha aktif olmalarını sağlamalıdır. Öğretim üyeleri klasik olarak sadece ders anlatımı dışında mühendis adaylarına bir nevi koçlukta yapmalıdırlar. Özellikle mühendislik eğitimin son yılında öğrenciye mühendislik eğitimi süresince kazandığı bilgilerin ileride nasıl kullanacağından bahsedilmelidir. Mühendis adaylarına bu şekilde bir yol gösterilmezse, öğrenci mezun olduktan sonra meslek hayatında karşılaşacağı yeni teknolojilere uyum sağlamakta zorlanacaktır (Uçkun 1997). Öğretim üyeleri ile mühendis adayları arasındaki uçurum ne kadar az olursa, öğrencilerin problemleriyle ne kadar fazla ilgilenilip ne kadar fazla iletişim yakınlığı kurulabilirse mühendislik eğitimindeki kalite de o kadar artmış olacaktır.

Mühendislik Eğitimi Veren Programların Geliştirmesi Gereken Özellikleri

- Matematik, temel bilimler ve mühendislik bilgilerini uygulama yeteneği
- Deney tasarımı, deney yapma, veri analizi ve veri yorumlama yeteneği
- İstenen özelliklere sahip bir sistemi, bileşenlerini veya çözüm yöntemlerini tasarlama yeteneği
- Disiplinler arası bir grup içinde çalışabilme yeteneği
- Mühendislik problemlerini tanımlama, modelleme, çözme yeteneği
- Profesyonel ve etik sorumlulukların farkında olma yeteneği
- Etkin biçimde iletişim kurabilme yeteneği
- Mühendislik çözümlerinin evrensel ve toplumsal bağlamda etkisini kavrayabilecek geniş bakış açısı oluşturabilme
- Gereksinimleri tanımlama, yaşam boyu öğrenmeye çalışma yeteneği
- Yürürlükte olan yönetmelikler ile ilgili bilgi sahibi olma

Mühendislik uygulamaları için gerekli modern mühendislik araçlarını, becerilerini ve tekniğini kullanma yeteneği



Mühendislikte Teori ve Pratik

Mühendis adaylarının mesleki becerilerini kazanmaları için gereken deneyimi yaşadıkları ilk ortamlar fakültelerdir. Mühendis yetiştiren fakültele 2009 yılında genel mühendislik fakültelerine teknoloji fakülteleri de dahil olmuştur. Teknoloji fakültelerinden mezun öğrencilere de mühendislik fakültelerinde olduğu gibi mühendislik unvanı verilmekte ve yetki açısından aralarında hiçbir fark bulunmamaktadır. Teknoloji fakültelerini mühendislik fakültelerinden ayıran en önemli özelliği, eğitimde pratiğe daha fazla önem verilmesidir denilebilir. Teknoloji fakültelerinin son sınıfındaki 8. yılın tamamen staj eğitimine ayrılması pratiğe verilen önemin somut bir göstergesidir. Son sınıfta verilen bir dönemlik staj eğitimi mühendis adayı öğrencileri için öğrendikleri teorik bilgileri pratiğe aktarmada çok önemli bir fırsattır. Staj eğitiminde bir nevi iş hayatına adım atan öğrenciler mezun olduklarında pratik bilgilerini geliştirdiklerinden ve sanayideki iş ortamını önceden gördüklerinden dolayı işe girerken ve başladıkları işe adapte olma konusunda çok fazla sıkıntı çekmeyeceklerdir.

■ Ülkemizdeki bütün eğitim programları sürekli bir değişim içindedir ve değişikliklerin başarı derecesini ölçecek zamana ulaşmadan başka değişiklikler yapılmaktadır. Bu durumda yapılan düzenlemeler beklenen sonuçları verememektedir.

■ Türkiye 'deki mühendislik programları; gelişmiş ülkelerden farklı olarak, endüstriden kaynaklanan gereksinimler, endüstrinin karşılaştığı mühendislik sorunları ve istihdam olanakları göz önüne alınmadan düzenlenmektedir. Bu durum endüstrinin gereksinimlerine uygun formasyonda mühendislerin yetiştirilmemesine yol açmakta, ayrıca mühendislerin istihdam olanaklarındaki terslikler nedeniyle, meslekleri dışındaki işlerde çalışmalarına neden olmaktadır.

■ Bölümlerin çoğunda öğretim elemanı sayısı, laboratuvar imkanları, dershaneler ve alt yapılar yeterli değildir. Üniversitelerde yeni bölümlerin kurulması, kurulmuş olanların varlığını sürdürmesi ve bunların yıllık kontenjan sayılarının belirlenmesi gibi konuların arz talep kuralına göre, ülke ihtiyaçları çerçevesinde yapılması gerekir. Ne yazık ki bu şekilde davranılmadığı için, değişik dallardaki birçok üniversite mezunu işsiz kalmaktadır. Ancak, bu konuda sorunun çözümünü zorlaştıran iki unsurun varlığını; yani, ülkemizdeki hızlı nüfus artışı ile ortaöğretim sistemindeki çarpıklığın da etkisini göz önünde bulundurmak gerekir.



■ Ülkemizde mühendislik fakültelerinde, öğretim üyesi başına düşen ortalama öğrenci sayısı 25 olmakla birlikte, öğretim üyesi temininde güçlük çekilen bölümlerde bu sayı ortalama 60 'lara kadar çıkmaktadır. Mühendislik fakültelerinde ortalama öğretim üyesi sayısı 11 iken, bazı bölümlerde ortalama öğretim üyesi sayısı 7'ye kadar düşmektedir.

Mühendislik Eğitiminde Karşılaşılan Problemler

- Sınıflar çok kalabalıktır.
- Yeterli sayıda öğretim elemanı yoktur.
- Öğrenciler yeterli seviyede yabancı dil bilmemektedirler.
- Dersler ile ilgili Türkçe kitapların ve ders notlarının sayısı yeterli değildir.
- Kütüphaneler yetersizdir.
- Genelde sadece bilgi aktaran ve ezbere dayanan bir eğitim sistemi mevcuttur.
- Laboratuvar imkanları az olduğundan yeterli deney yapılamamaktadır.
- Üniversitelerin mali kaynakları çok azdır, araştırma altyapısının yetersizliği nedeniyle üniversitelerde yeterli kalite ve sayıda araştırma yapılmamaktadır.
- Endüstri ile yapılan ortak çalışmalar çok azdır.
- Yüksek lisans eğitimi birçok üniversitede verimli bir şekilde yapılmamaktadır.
- Öğretim elemanı yetiştirme süreci verimsiz ve çok yavaş ilerlemektedir.
- Türkiye 'de endüstri, ağırlıklı olarak üretimde çalışacak mühendislere gereksinim duymaktadır. Ürün geliştirmede çalışan mühendislerin sayısı azdır, ürün geliştirmeye yönelik olmayan araştırma-geliştirme etkinlikleri ise önemsiz bir düzeydedir ya da yoktur.



■ Mühendislik programlarının geliştirilmesinde endüstrinin gereksinimleri göz önüne alınmamaktadır.

■ Mühendislik eğitimi veren üniversiteler ile endüstri, endüstrinin sorunlarının çözümünde yeterince işbirliğine gitmemektedir.

■ Yeni mühendislik programlarının açılması endüstrinin gereksiniminden değil, politik ve kişisel nedenlerden kaynaklanmaktadır.

■ Mühendislik programlarının eğitim kalitesi bir akreditasyon birimince ölçülmektedir. Gelişmiş ülkelerde meslek odalarınca yapılan, mühendislerin mezuniyet sonrası sertifikasyonu da yoktur.

■ Uzaktan eğitimde en önemli eğitim aracı iyi bir uzaktan eğitim programı, bilgisayar, laptop, tablet vb. ile bilgi alışverişini sağlayacak İnternet altyapısıdır. Her öğrencinin bu altyapıya ve imkanlara sahip olması gerekir. Ancak mevcut ülke sisteminde öğrenciler yeterli imkanlara ulaşmakta güçlük geçti.

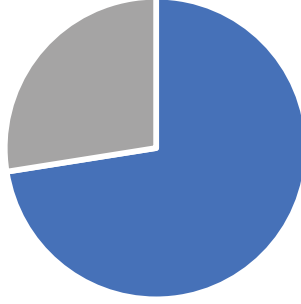
■ Aniden yüz yüze eğitimlerin durdurulması sonucunda her bir üniversite yeterince bilgi ve birikime sahip olmadan bir uzaktan eğitim altyapısı seçip kullanmaya başladı. Aynı şekilde birçok uzaktan eğitim programı da tüm eğitimi yürütecek yetenekte olmadığı için bu alanda da öğrencinin derse sesli, görüntülü katılamaması, kayıt alamaması, katılıma ait verileri tutamaması gibi problemler yaşandı.

■ Mühendislik eğitiminde laboratuvar ve uygulamalı dersler tartışılmaz derecede önemlidir. Bir mühendislik formasyonunun tamamlanabilmesi için öğrenciler öğrenimlerinin yüzde 20 civarını laboratuvar ortamlarında proje çalışmaları, deneyler, pratik uygulamalar ile geçirir ve buradaki ölçme ve değerlendirme ise genelde uygulamalı sınavlar ve proje ödevleri ile gerçekleştirilir. Laboratuvar derslerinin mühendislik formasyonuna en önemli katkısı; teorik derslerdeki konuların öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılmasına; görerek, dokunarak, hissederek, deneme yanılma yapılarak öğrencinin iyice ikna olmasına olanak sağlaması olarak yorumlanabilir. Ancak pandemi nedeniyle laboratuvar dersleri de çevrimiçi uygulamaya dönüşmüş ve mühendislik formasyonundaki çok önemli olan tamamlayıcı işlevini maalesef yitirmiştir. Bu problemin bir şekilde çözüme kavuşturulması zorunludur. İçinde yaşadığımız pandemi süreci ve gelecekte yaşanabilecek buna benzer süreçler için şimdiden önlem almak gerekmektedir. Çünkü mevcut durumda bununla alakalı bir çalışma yapılmamıştır.



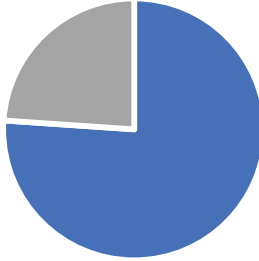
Bu konu başlığı kapsamında 200 öğrenciye şu soruları yönelttim ve verilen cevaplar şu şekildeydi;

Türkiye’de gördüğünüz mühendislik eğitiminden memnun musunuz?



■ HAYIR ■ EVET

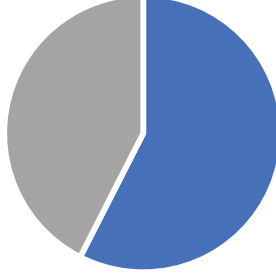
Pandemi sürecinde gördüğünüz mühendislik eğitimi sizin için yeterli oldu mu?



■ HAYIR ■ EVET

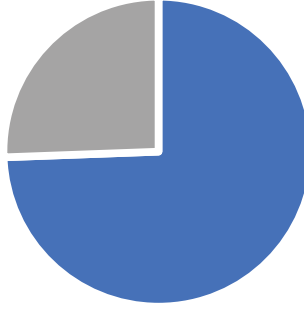


Üniversitenizdeki teorik derslerin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?



■ HAYIR ■ EVET

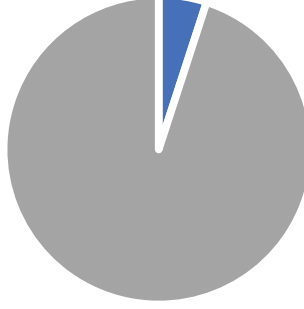
Üniversitenizdeki uygulamalı derslerin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?



■ HAYIR ■ EVET

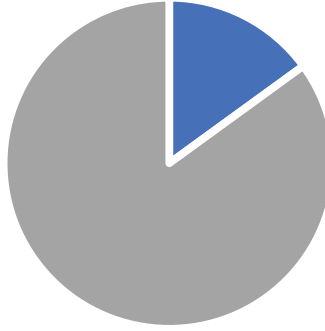


Yurtdışındaki mühendislik eğitimi sizce Türkiye'den daha iyi midir?



■ HAYIR ■ EVET

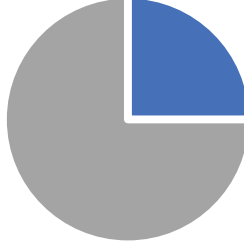
Yurtdışında eğitim şansınız olsa gidip oraya yerleşmeyi düşünür müsünüz?



■ HAYIR ■ EVET



Sizce mühendislik eğitimi nasıl olmalıdır?



■ CEVAPLAMADI ■ CEVAPLADI

Bu soruya verilen cevaplardan bazıları şunlardır:

- Yetiştirilecek olan mühendislerin sanayi ve endüstriye yönelik şekilde yenilikçi bir bakış açısı verilerek eğitim verilebilir.
- Mühendislik eğitimi daha çok uygulama üzerine olmalı ona eklemek kazandırmayacak şeyler öğretilmemelidir. Bir mühendis edebiyat öğrenmeden de olur zaten lisede yeterince dersini almış ya da tarih matematik, fizik, kimya böyle dersler seyreltilmeli çünkü artık bilgisayar her şeyin hesabını yapıyor gereksiz bilgiden kaçınılmalıdır.
- Teorik eğitimin yanında her bir alanın endüstride nasıl yer aldığını okul ile paralel olarak deneyimleyebilmeliyiz. Teorik bilginin sağlamlaşıp yerleşebilmesi için endüstrideki bakış açıları mühendis adaylarına öğrenciyken aşılmalı Staj sürelerinin daha uzun ve kapsamlı olması gerekli. 20 iş günlük zorunlu staj süresinin yeterli olduğunu düşünmüyorum.
- Teori derslerindense uygulama dersleri daha fazla olması gerektiğini düşünüyorum, ilk iki yıl teori dersleri daha fazla olabilir ama 3.ve 4.sınıfta uygulama dersleri daha fazla olmalı ve haftanın belli günleri fabrikalara gidip eğitim görmemiz gerektiğini düşünüyorum. Bu bize iş hayatına atıldığımızda da daha atılgan olmamızı sağlayacaktır.
- Uygulamalı derslerin artırılması gerekmektedir. İnsanların bilinç-



li olarak mühendislik okuması ve bunun için insanların bilinçlendirilmesi lazımdır. Bu ülkede puanım yetiyor diye mühendislik okuyan binlerce insan var. Ezberci sistemin bitirilip öğrencilerin görerek ve dokunarak öğrenmesinin daha yararlı olacağına farkına varılmalıdır.

- Endüstriyle etkileşimi daha fazla olmalı, akademik kariyer düşünenler de göz önünde bulundurulmalıdır.
- Daha teoriksel aynı zamanda daha çok uygulamalı. Formül ezberlemeli değil daha çok işin mantığını kavramaya yönelik çalışmalar olmalıdır. Mühendislik sadece parası için seçilen değil gerçekten ilgi alanı olanların seçeceği bir bölüm olmalıdır.
- Ezbere dayatılmadan, bilimin doğrultusunda uygulamalarla pratikle ve teoriğin doğru orantıda iletildiği bir eğitim sistemi olmalıdır.
- Tıp hemşirelik bölümlerinde olduğu gibi bence mühendislikte de son yılda komple uygulamalı iş eğitimi yapılmalıdır.





II. OTURUM

MADEN MÜHENDİSLERİNİN ÇALIŞMA ALANI

Ümit Kılıç

TMMOB Maden Mühendisleri Odası

Azime Şeker

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi (Genç Madenci)

MÜHENDİSLİK EĞİTİM NASIL OLMALI

Nedret Diner

TMMOB Maden Mühendisleri Odası

Dilan Olağan

Karadeniz Teknik Üniversitesi (Genç Madenci)



MADEN MÜHENDİSLERİNİN ÇALIŞMA ALANLARI

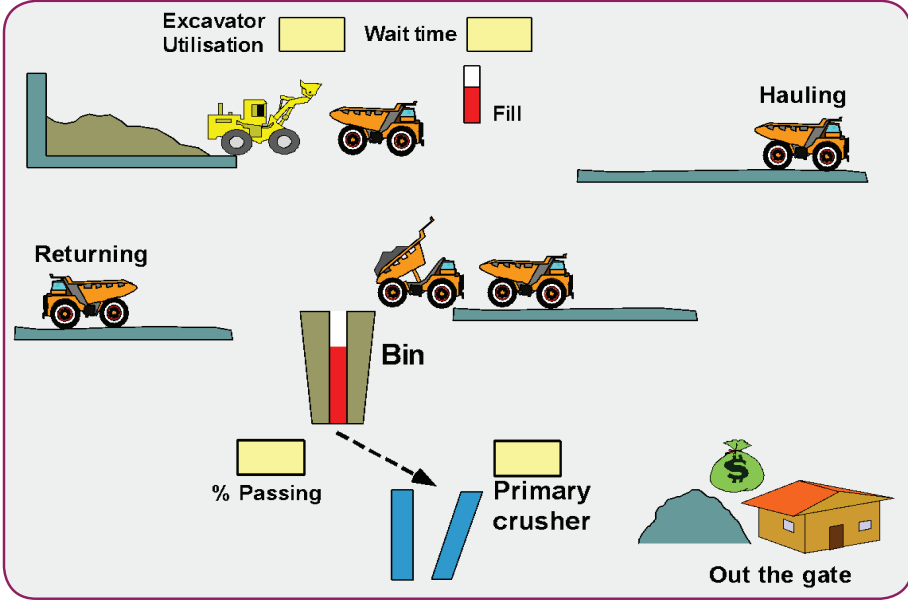
Ümit KILIÇ

Maden Mühendisleri Odası - Maden Mühendisi



Maden Mühendisi: Maden Mühendisliği; doğal bir ortamdan maden çıkarma ve işleme bilimini, teknolojisini ve uygulamasını içeren bir disiplindir.

Maden Mühendisliği Çalışma Döngüsü: Bir maden mühendisi planlama, kazı, havalandırma (Yeraltı), yükleme ve nakliye, tahkimat (Yeraltı) ve cevher hazırlama alanlarında çalışma imkanına sahiptir.



Maden Mühendislerinin İstihdam Edildiği Kamu Kurumları

TKİ, TTK, MTA, Enerji Bakanlığı (MAPEG), Eti Maden, Çalışma Bakanlığı, KGM ve Taşra Teşkilatları, DSİ Genel Müdürlüğü ve Taşra Teşkilatları, İl Özel İdareleri ve Belediyeler maden mühendislerinin çalışabildiği kamu kurumlarıdır.





Maden İşletmelerinde Maden Mühendisi Hangi Birimlerde Çalışabilir?

Maden Mühendisleri bir Maden İşletmesinde şu bölümlerde çalışabilir:

- İşletmenin yönetim biriminde (İşletme Müdürü, Proje Müdürü, Şantiye Şefi, vb yönetici pozisyonlarında)
- Saha operasyonlarında (Kısım şefi, vardiya mühendisi, patlatma mühendisi vb saha ile ilgili işlerde)
- Tesislerde
- Planlama bölümünde
- İş Güvenliği ve Eğitim birimlerinde
- Halkla İlişkiler Bölümlerinde
- Arama Birimlerinde
- Satınalma, Lojistik ve Sözleşme birimlerinde



Tünel ve Metro İnşaatlarında Maden Mühendisleri de Çalışabilmektedir...

Karayolu tünelleri, barajlardaki derivasyon tünelleri, enjeksiyon galerileri, HES santrallerindeki enerji tünelleri, sulama amaçlı açılan tüneller ve metro yapımı kapsamında açılan tünellerde maden mühendisleri de çalışabilmektedir.

Tünelcilik ve yeraltı kazısı ile ilgili en kapsamlı eğitimi alan en ilgili mühendislik disiplini maden mühendisliğidir. Dolayısıyla Maden Mühendisleri tünel ve metro yapımı işlerinde vardiya mühendisi, tünel kısım şefi veya şantiye şefi olarak çalışabilmektedir. Ayrıca kazı sonrası enjeksiyon işlerinde de maden mühendisleri yer alabilmektedir.



Karayolu ve Otoyol İnşaatlarında da Maden Mühendisleri Çalışabilmektedir...

Karayolu ve otoyol inşaat çalışmaları kapsamında büyük hacimli toprak hareketleri (kazı-dolgu) ve/veya tünel yapım işi, şev destekleme işleri ve agrega temini gibi faaliyetler yapılmaktadır. Bu projelerde açıkta yapılan zemin kazı ve dolgu işi Maden Mühendislerinin eğitimini aldığı ve sahada çalışırken uyguladığı yöntemler arasındadır.

Yol inşaatları kapsamında tünel işi varsa burada maden mühendisi çalışabilir.

Yol inşaatları sırasında ihtiyaç duyulan agreganın temini, malzeme ocaklarından üretilmektedir ve bu iş tamamen maden mühendisleri ile ilgilidir.

Nihai şevlerin desteklenmesi işleri Maden mühendisliğindeki tahkimat konusu kapsamındadır.



Hızlı Tren ve Demiryolu Yapım Çalışmalarında da Maden Mühendisleri Çalışabilmektedir...

Ülkemizde de giderek yaygınlaşmaya başlayan “Hızlı Tren” projelerinde, yol yapım işlerinde olduğu gibi toprak hareketleri (kazı-dolgu) ve/veya tünel yapım işi, şev destekleme işleri ve agrega temini faaliyetleri yapılmaktadır. Bu projelerde maden mühendisleri şu işlerde çalışabilmektedir:

- Açıktaki kazı ve dolgu işlerinde (Kazı işi makineli veya delme-patlama olabilir.)
- Proje kapsamında tünel varsa tünel çalışmalarında
- Bu projelerde kullanılmak üzere tahsis edilen ocaklardan agrega temininde
- Şev destekleme çalışmalarında



Baraj ve HES Yapım Çalışmalarında da Maden Mühendisleri Çalışabilmektedir...

Baraj ve HES çalışmaları kapsamında da kaya kazı, dolgu, tünel, şev destekleme, dolgu malzemesi ve/veya agrega temini yapılmaktadır. Kazı çalışması makineli veya delme-patlatma olabilir. Bir maden mühendisi proje kapsamında tünel varsa tünelde, bu projelerde kullanılmak üzere tahsis edilen ocaklardan agrega temini çalışmalarında, şev destekleme çalışmalarında çalışabilmektedir.

Çimento Sektöründe de Maden Mühendisleri Çalışabilmektedir...

Ülkemizde bulunan birçok çimento üreticisi firmalarda maden mühendisi istihdam edilmektedir. Maden mühendisleri çimento sektöründe aşağıdaki işlerde çalışmaktadırlar:

- Hammadde ocaklarında: Çimento hammaddesi olan klinker üretimi için gerekli hammaddenin temin edildiği ocaklarda
- İSG birimlerinde: İş Güvenliği ve Eğitim birimlerinde
- Satınalma bölümlerinde







Taş Ocaklarında ve Agregâ Üretim Tesislerinde de Maden Mühendisleri Çalışabilmektedir...

Beton santralleri ve altyapı yapım işleri sırasında ihtiyaç duyulan agregâ, taş ocaklarında üretilip kırma eleme tesislerinde boyutlandırılır. Bu çalışmalar; maden kanunu kapsamındaki taş ocaklarından delme-patlatma, yükleme, nakliye ve kırma-eleme döngüsü içerisinde yürütülmektedir. Dolayısıyla taş ocaklarında üretim yapan bu işletmeler daimi nezaretçi olarak maden mühendisi çalıştırmak zorundadır.

Mermer ve Doğaltaş Firmalarında da Maden Mühendisleri Çalışabilmektedir...

Maden Mühendisleri Mermer sektöründe şu işlerde çalışmaktadırlar:

- Ocaktan blok üretimi
- Fabrikadaki üretim işleri
- Mermer makineleri ile ilgili yedek parça ve sarf malzemesi satış işleri
- Ürün satış ve ihracat bölümleri
- Mermer sektörüyle ilgili danışmanlık işleri

Madenlere Makine-Ekipman Tedarik Eden Firmalarda da Maden Mühendisleri Çalışabilmektedir...

Maden sektörüne makine-ekipman tedarigi yapan tüm firmalarda maden mühendisleri istihdam edilmektedir. Bu firmalar çok fazla sayıda olup aşağıda bazı örnekler verilmiştir:

- Delici makine ve/veya aksesuarları temin eden firmalar
- İş Makineleri üreten veya satan firmalar
- Kırıcı tesisleri üretilen satan firmalar
- Havalandırma ekipmanları satan firmalar
- İş makineleri lastiklerini tedarik eden firmalar

Patlayıcı Madde Üretimi ve Satışı Yapan Firmalarda da Maden Mühendisleri Çalışabilmektedir...

Madencilik ve Altyapı projelerinde akaryakıt ile birlikte en fazla ihtiyaç duyulan ürünlerden biri de “Patlayıcı Madde Sektörü”dür. Ülkemizde uluslararası faaliyetleri bulunan büyük firmaların üretim tesisleri mevcuttur. Bu sektördeki satış ve teknik hizmet birimlerinde maden mühendisleri çalışmaktadır.



Maden Sektörüne Akaryakıt ve Madeni Yağ Tedarik Eden Firmalarda da Maden Mühendisleri Çalışabilmektedir...

Madencilik ve büyük inşaat firmalarına akaryakıt ve madeni yağ temin eden firmalarda maden mühendisi çalışabilmektedir.

Müşavirlik Hizmeti Veren Firmalarda da Maden Mühendisleri Çalışabilmektedir...

Maden projelendirme ve planlama hizmetleri, ruhsatlandırma ve izin süreçleri konusunda danışmanlık hizmetleri, iş güvenliği uzmanlığı, ÇED süreçlerinde ve Çevre Danışmanlık Firmalarında maden mühendisleri de çalışabilmektedir.

Madencilikle İlgili Yazılım Firmalarında da Maden Mühendisleri Çalışabilmektedir...

Maden Planlama ve operasyon takibi ile ilgili yazılım firmaları:

- Micromine
- Vulcan
- Surpac
- Netcad
- Hexagon
- Filo yönetimi ile ilgili yazılımlar vb.

Patlatma Tasarımı İle İlgili Yazılım Firmaları:

- O-pit blast
- Strayos



MADEN MÜHENDİSLERİNİN ÇALIŞMA ALANLARI

Azime ŞEKER

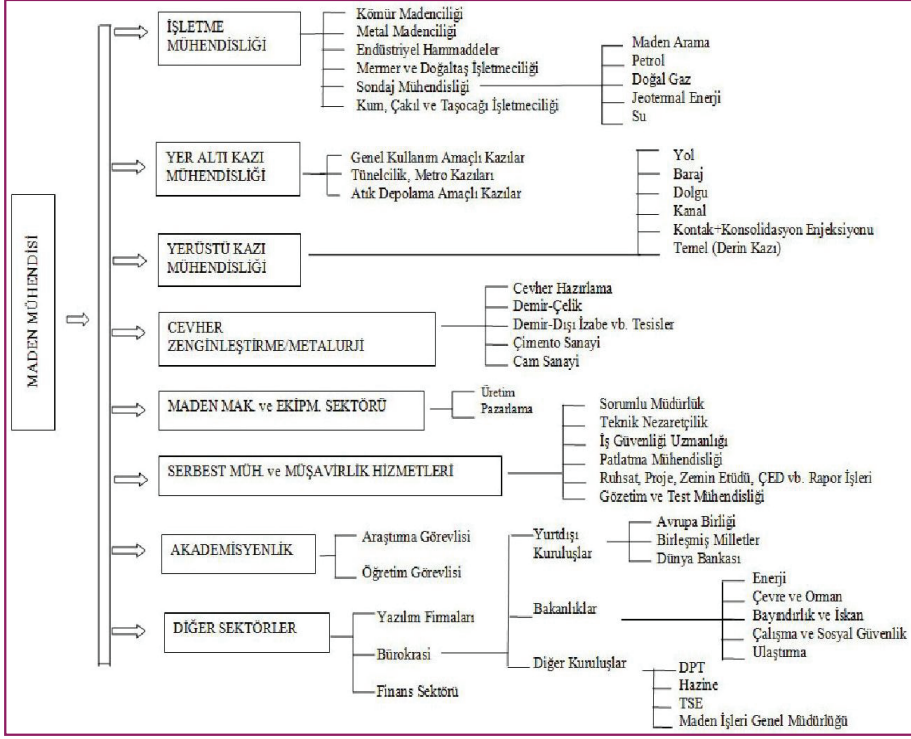
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi - Genç Madenci

Wikipedia'ya göre maden ya da cevher: yer kabuğunda iç ve dış doğal etkenlerle oluşan, ekonomik yönden değer taşıyan minerallere verilen addır. Madenin bizler için tanımı ise şudur: Ülkemizin kalkınma yolunu aydınlatan bir fener...

Madencilik; cevher değeri taşıyan mineralleri en ekonomik, çevreye en az zararlı ve ülkemize maksimum katma değerde üretilen işlemdir. Madencilik sektörü; doğası gereği bilgi, deneyim, uzmanlık ve sürekli denetim gerektiren, dünyanın en zor ve riskli iş koludur. İçinde bulunduğumuz yüzyılda, madencilik faaliyetleri

olmadan insan yaşamının sürdürülebilmesi mümkün değildir. Bugün, kullandığımız araçlardan içinde yaşadığımız evlere, bilgisayarlardan telefonlara kadar yaşamımız için vazgeçilmez olan hemen her şey madencilik etkinlikleri sonucu elde edilen ürünler sayesinde bir varlık kazanabilmektedir. Maden mühendisi yeraltında ve yer üstünde bulunan her tür maden yatağının ekonomik bir biçimde işletilmeye elverişli olup olmadığına karar veren, madenlerin çıkarılması ve zenginleştirilmesi için gerekli tesisleri tasarlayan ve disiplinler arası koordinasyonu sağlayan kişidir.





İşte biz Maden Mühendisleri bu konuda eğitim alan, ülkemizin kalkınması gibi ortak bir amaç için çalışan bireyleriz.

Peki eğitimimiz sonunda hangi alanlarda çalışabiliriz?

Aşağıdaki şekilde Maden Mühendislerinin çalışma alanları gösterilmektedir.

1. İşletme Mühendisliği: Çalışma alanları; kömür, metal, endüstriyel hammadde madenciligi yapan işletmeler, mermer, doğal taş, kum, çakıl ve taş ocakları işletmeciliği, sondaj mühendisliği (maden arama, su sondajlarında)'dır. Bu işletmelerde vardiya mühendisi ve daimi nezaretçilik belgesi alındıktan sonra daimi nezaretçi olarak da açık veya kapalı ocaklarda fiili çalışılabilir. TTK, TKİ, Eti Maden gibi kamu kuruluşlarının yanı sıra özel işletmelerde de çalışma imkanı bulunmaktadır. İngilizce ve buna ek olarak öğrenilen başka bir dil ile birlikte Autocad, Netcad ve Ventsim gibi yazılımları da ileri seviyelerde kullanabilen Maden Mühendisleri, yeraltı ve açık işletmelere ek olarak ofis ortamında da çalışabilmektedir.



2. **Kazı Mühendisliği:** Yeraltı ve yerüstü kazıları olmak üzere ikiye ayrılır:
 - a) **Yeraltı Kazı Mühendisliği:** Genel kullanım amaçlı kazılarda, tünel ve metro inşaatlarında ve atık depolama amaçlı yapılan kazılarda görev almaktadırlar.
 - b) **Yerüstü Kazı Mühendisliği:** Yol, baraj, dolgu, kanal, temel (derin kazı) ve çimento enjeksiyonu alanlarında çalışmaktadırlar.
3. **Cevher Hazırlama/ Metalurji:** Bu sektörü ‘üretim sonrası mühendislik işlemleri’ olarak da adlandırabiliriz. Eğitiminiz süresince cevher zenginleştirme alanına ağırlık verebilir, yüksek lisans yaparak birikiminizi artırabilirsiniz. Genel olarak çalışma alanları: cevher hazırlama (özellikle kömür yıkama işlemleri), demir-çelik, demir dışı ve diğer izabe tesisleri, çimento ve cam sanayidir.
4. **Maden Makinaları ve Ekipman Sektörü:** Teknolojinin geliştiği dünyamızda madencilik artık makine ve ekipmanlarla daha kolay yapılabilmektedir. Maden mühendisleri bu ekipmanların üretim ve pazarlamasında yer alabilmektedirler.
5. **Serbest Mühendislik ve Müşavirlik Hizmetleri:** Bu alanda; sorumlu müdürlük ve daimi nezaretçilik hizmeti verebilir, iş güvenliği uzmanlığı eğitimlerine katılarak iş güvenliği uzmanı olunabilir, patlatma mühendisliği yapılabilir, ruhsat, proje, zemin etüdü, ÇED vb. rapor işleri yürütülebilir, gözetim ve test mühendisliği alanlarında çalışılmaktadır. Ayrıca MAPEG’e bağlı YTK’lık hizmeti verilebilmektedir. Temel iş güvenliği uzmanlığı eğitimi alarak ve ilgili sınavda başarılı olarak C sınıfı İSG belgesi alabilir, 4 yıllık bir iş güvenliği uzmanlığı tecrübesiyle belge B sınıfına yükseltilebilmektedir. Ayrıca iş güvenliği alanında yüksek lisans yaparak ve ilgili sınavda başarılı olarak doğrudan B sınıfı İSG belgesine sahip olunabilmektedir. YTK olmak için 5 yıl iş tecrübesine sahip olunması ve yanınızda bir maden, bir jeoloji ve bir harita mühendisi olması gereklidir. Kurduğunuz şirketle size gelen teklifler doğrultusunda maden işletmelerine projeler üretebilirsiniz. Bu konudaki ayrıntılı bilgiye ilgili yönetmelikten ulaşabilirsiniz.
6. **Akademisyenlik:** Akademisyen olmak için lisans eğitiminizi 2.50 not ortalamasının üzerinde tamamlamış olmanız gerekmektedir. Ayrıca ALES ve YDS sınavlarından taban puanın üzerinde bir puan alındığı

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

Nedret DİNER

TMMOB Maden Mühendisleri Odası - Maden Mühendisi



Toplumsal Cinsiyet Kavramı

Bebekler, biyolojik cinsiyeti bir ultrason sonucu ile müjdelendiği gün “Toplumsal Cinsiyet” girdabına girmiş demektir. Ne renklerin, ne oyuncakların bundan haberi olmasa da artık pembeler ve maviler hazırlığın baş tacı olacaktır. Arabalar, toplar, robotlar, vurdulu kırdılı oyunlar erkek bebeklere; cicili bicili bebekler, süslü püslü nesnelere, kadınların hapsedildiği evlere ait eşyaların ve kadının boynunun borcu farz edilen ev işlerine ait araç gereçlerin sevimli minyatürleri kız bebeklere alınarak gelecekteki rollerine de adapte olmalarının yolu açılır.



 **BIYOLOJİK CİNSİYET** 

TOPLUMSAL CİNSİYET

Oyuncakların ve renklerin cinsiyetine hoş geldin BEBEK

VE YASAQLARIN DÜNYASINA HOŞGELDİN



Peki, bu kadarla kalacak mı? Tabii ki hayır. Toplumsal cinsiyet her alanda yolunuza çıkacak ama her ülkede, her dinde, her toplumda, her mahallede, hatta belki her hanede başka başka kalıplara girerek biçimlendirmeye, kurallar koymaya; dolayısıyla da cinsiyet ayrımcılığını keskinleştirmeye devam edecektir. Bazen ahlak, bazen inanç, bazen fiziksel yapının gereği gibi gerekçelendirilecek ama yakanızı bırakmayacaktır.

Geceleri tek başına sokağa çıkmanın bir genç kadına nasıl yakışmadığından tutun da, maden mühendisliği mesleğinin nasıl erkek mesleği olduğu, doktor değil de hemşireliğin bir kadına nasıl uyduğu, öğretmen olursa ailesine nasıl daha çok zaman ayıracağını aileden başlayarak, komşulardan akrabalara uzanan bir koro tarafından dillendirilir. Peki daha başka neler var? Siyasi erkten beyanlar, siyasetten söylemler, inanç üzerinden yorumlar, inanması güç de olsa eğitimcilerin cinsiyetçi yorum ve davranışları eklendiğinde hayat asla bayram olamaz.

Başroller erkeklerindir. Kadınlar kendilerine biçilen rollere mahkûmen, LGBTİ+ bireyler için hayat cehennem kendisi olmaz mı?

TOPLUMSALLAŞMA; Manipülasyon, Kanalize Etme, Etiketleme, Faaliyetlere Dahil Etme

Bu dört sürecin hepsi de çocuğun doğumundan itibaren cinsiyete göre farklılık gösterir ve çocuğun toplumsallaşmasının özelliklerini oluşturur.



Manipülasyon veya kalıba sokma; bir çocuğa muamele biçimini ifade eder. Erkek çocuklara güçlülük ve bağımsızlık, kız çocuklara güzellik ve zarafet üzerinden kalıplar örülür. Erken çocukluk döneminde yaşanan bu deneyimler kız ve erkek çocukların öz algılarının şekillenmesinde çok önemlidir.

Kanalize etme; erkek ve kız çocuklarının dikkatlerini nesnelere ya da nesnelere özelliklerine yönlendirmeyi içerir. Toplumun istediği kalıplara uymak üzere şekillendirilen çocuklar; oyuncak, kıyafet ve eşya seçimiyle çok küçük yaşta şekillenmeye başlar. İleride kendisine biçilen rollere uygun olarak seçilir her şey. Kız çocuklarına bebeklerin, mutfak gereçlerinin alınması; erkek çocukların ise araba, silah, uçakla oynamaya teşvik edilmesi gibi.

Etiketleme, kız çocuklarına: “Ne kadar güzelsin”, “Papatyam”, “Meleğim”; erkek çocuklarına: “Ne kadar güçlüsün”, “Arslanım” gibi söylemler örnek olarak verilebilir. Araştırmalar, bu tür sözlerin kız ve erkek çocuğunun; kadın ve erkeğin öz benliğini yapılandırdığını göstermektedir.

Faaliyetlere dahil etme: Hem kız hem de erkek çocukları çok küçük yaşlardan itibaren geleneksel eril ve dişil faaliyetlere maruz bırakılır. Kız çocuklardan günlük ev işlerinde annelerine yardımcı olmaları, el işi öğrenmeleri vb. beklenir. Erkek çocuklardan da tamirat veya dışarıdaki işler için babalarına eşlik etmeleri istenir.

Çocuklar büyüdükları aile, toplum gelenekleri, içine doğdukları dini inanç ve ideolojiler doğrultusunda yönlendirilerek hayata hazırlanır, yani beklentiler doğrultusunda şekillendirilir. Özgürlükleri her alanda sınırlanır. Eğitime katılıp katılamayacakları ya da hangi doğrultuda eğitim alacakları konusunda kendilerinden ve yeteneklerinden/eğilimlerinden bağımsız yönlendirmelerle süreç devam eder. Eğitim önceliği halen erkek çocuklardadır. “Kız çocukları çok okuyup da ne olacak, sonunda onu bekleyen bir evlilik ve annelik var.” söylemleri sanıldığından da ciddi bir oranda belirleyicidir. Meslekler, zaten seçilmiş cinsiyet olan erkeklerden boş kalan alanlardır. Aynı mesleği paylaşırken bile kadına ikincil görevler reva görülmektedir. Biri mesleğinde ilerleyecekse bu erkek olmalıdır. Kadının yerini bilecek, önceliği ailesi olacaktır. Tabii bu düzeni kurgulamak, sürdürmek için ağaç yaşken eğilip bükülecek; kız çocuğu ince ince işlenerek rolünü benimserken, erkek çocuk da egemen olduğunu, sözü üzerine söz söyletmemeyi çekirdekten yetişerek öğrenecektir.

Söylenen her kelime, atasözü, deyim ya da duruma uydurularak yapılan göndermeler körpeçik beyinlere hiç fark etmeden yerleşecektir.



DİLDE TOPLUMSAL CİNSİYET

Dil de ataerkildir. Bu yüzden de kendi içinde toplumsal cinsiyete dayalı önyargı ve eşitsizlikler taşıyıp bunları yansıtır, bilinçaltına kazınır. Genellikle erkeklerin, kadınlar tarafından çok nadir kullanılan ve kendilerine özgü bir kelime hazineleri vardır. Bunun en tipik örneği cinsel içerikli

“Cennet annelerin ayakları altındadır.”

ÇIPLAK ARAMA BİR İŞKENCEDİR!.. İŞKENCE İNSANLIK SUÇUDUR!..
2013 Temmuz'unda, GEZİ'de, Taksim Dayanışması'ndan arkadaşlarımıza gözaltında yapılan çıplak arama ile ilgili açılan davada ilk kez çıplak arama' işkence' olarak nitelendirildi. Davanın ilk duruşması; 09 Kasım 2021 tarihinde, Salı günü saat 10.20'de Çağlayan Adliyesi'nde 11. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülecektir. Çıplak arama cinsel şiddettir, işkencedir ve İNSANLIK SUÇUDUR. Tüm sorumlular cezalandırılıncaya kadar, bu işkenceye maruz kalan arkadaşlarımızın yanında olmaya devam edeceğiz. **YAŞASIN DAYANIŞMAMIZ, YAŞASIN TMMOB ÖRGÜTLÜLÜĞÜ 46. Dönem TMMOB KADIN ÇALIŞMA GRUBU**



küfür sözcükleridir. Erkekler, genel olarak bu sözcükleri hiç çekinmeden kullanmalarına rağmen bunları bir kadın söylerse dehşete düşerler. Oysa küfür kim tarafından kullanılırsa kullanılsın hayatın hiçbir alanında kabul görmemesi gereken bir söylem biçimidir.

Bir erkeğe küfür edilirken de yine ailesindeki kadınlar üzerinden ya da “erkekliğine” dil uzatan cinsiyetçi küfürler yoğunluktadır. Yani aslında yine aşağılanan ötekileştirilen cinsiyettir. Bunlar da cinsiyetçi algıların öfkeye dönüşme biçimi olsa gerek.

DEYİM VE ATASÖZLERİ

-Kadın için cennet kocasının ayakları altındadır.

Çocuklarının gözü önünde katledilen kadınlar... Eğitim hakkı, çalışma hakkı, tüm özgürlükleri hatta yaşama hakkı elinden alınan kadınlar... Cennemi dünyada yaşarken, bir de cennet celladının ayağının altında mıdır?

Erkek çocuk güzellmeleri/erkekliğe övgü:

-Beş kız bir oğlanın yerini tutar mı? Oğlansız evde duman tüter mi?

-Kız yükü, tuz yükü

-Oğlan oktur, her evde yoktur



-Oğlan olsun deli olsun, ekmek olsun kuru olsun

Kadının hayatında tek yol evlenmek ve tek rol annelik mi?

-Erkeksiz avrat, yularsız at

-Çocuksuz kadın, meyvesiz ağaca benzer

-Oğlan doğuran övünsün, kız doğuran dövünsün

-Kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmeyeceksin.

-Oğlanı her karı doğuramaz, er karı doğurur

Şiddeti körükleme:

-Kocanın vurduğu yerde gül biter

-Kız çocuğu ya er koynunda, ya yer koynunda

- “İneği ölen adam ne kadar şanssızsa, karısı ölen adam da o kadar şanslıdır” (Hint deyişi)

layarak durumu kabullendirmektir. Senede bir gün “Cennet anaların ayağı altında” söylemini sloganlaştırırken, haklarını arayan kadınlar gerek aile gerekse devlet tarafından farklı yaptırımlarla karşılaşır ve çeşitli şekillerde şiddete maruz kalır. 8 Mart gününü çiçek, böcek, hediye diye özünden saptırıp sulandıran kapitalist sistemin yanı sıra, kadın mücadelesini varlığına tehdit olarak gören ataerkil yapı da ahlaksızlık, hadsizlik, aile düşmanlığı olarak mahkum etmeye devam eder. Ve bu işbirliği hayatın her alanında baskıcı yüzünü gösterir.

“Sokakta ne işin var”, “kıyafetin davetkar”, “8 Mart’ta , 25 Kasım’da sloganlar pankartlar edepsiz”, “çok güldü”, “alkollüydü”..... Başına geleni hak ettiğine dair bir gerekçe sunan, hani “hırsızın hiç mi suçu yok” dedirten, bir toplum ve hukuk nasıl adil olabilir. Ve bu kavga biter mi?

“Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” toplumsal değerlerimiz ve kabullerimizle uymuyor mu?

22/02/2019 tarihli haber

Akademide Kadın Çalışmaları ve Sorunları Komisyonu’nca 2015 yılında hazırlanan ve YÖK tarafından, “Tutum Belgesi” adıyla üniversitelere gönderilen Yükseköğretim Kurumları Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi sonlandırıldı. Vahşice katledilen Özgecan Aslan (Mersin’in Tarsus ilçesi, 11 Şubat 2015) cinayetinden sonra hazırlanan ve kadına yönelik şiddet ile tacize karşı yapılacaklar konusunda akademik çalışma yürütülmesini öngören projenin hayata geçirilmeyeceği bildirildi.

“Projenin, toplumsal değerlerimiz ve kabullerimizle mütenasip olmadığı ve toplumca kabul görmediği hususunun göz önünde bulundurulması gereği ortaya çıkmıştır. Bu istikamette tutum belgesinde de gerekli değişikliklerin yapılmasına yönelik olmak üzere bir müddetten beri YÖK bünyesinde çalışma yürütülmekteydi. Bugün itibarıyla Tutum Belgesi’nde, ‘Toplumsal cinsiyet eşitliği’ kavramı çıkarılarak güncelleme yapılmasına ilişkin çalışmalar son aşamasına gelmiş olup yakında üniversitelerimize duyurulacaktır.” [YÖK Başkanı Yekta Saraç

(Görev süresi; 11 Kasım 2014 - 30 Temmuz 2021)]

Beyinlere nakşedilen bu ayrımcılık karşılığında bir başka ikiyüzlülük ise kadınları annelik üzerinden pohpoh

6284 Sayılı Kanun Nedir?

Türkiye’de aile içi şiddetin önlenmesine yönelik ilk kanun 4320 sayılı Ailenin Korunması Hakkındaki Kanun’dur (17.01.1997). Ancak kanundaki bazı yetersizlikler sebebiyle, ilgili sivil toplum kuruluşlarının çabasıyla, 6284 sayılı kanun 8 Mart 2012 tarihinde oybirliğiyle TBMM Genel Kurulu’nda kabul edilmiş ve 20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 6284 sayılı kanun, yürürlüğe girdiği andan itibaren büyük tartışmalar yaratmıştır. Özellikle kanunun isminde geçen “ailenin korunması” ibaresi, kadını birey olarak değil “aile kurumu” üzerinden tanımlaması sebebiyle eleştirilmiş, kadının bir aile bireyi olma zorunluluğunun bulunmadığı, kadın mücadelesinin taraflarınca sıkça dile getirilmiştir.

Bu kanun ile yapılan başlıca iyileştirmeler:

- *Kanunun evli olmayan bireyleri de koruması: 4320 sayılı kanun “eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birinin veya mahkemeye ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden birinin” şiddete maruz kaldığı durumları kapsıyordu.*



Hani yasa?

Daha ne kadar bekleyeceğiz?

Türkiye’nin her yerinde kadınlar, Aile İç Şiddetin Önlenmesi Yasası’nın çıkarılması için eylemlerine devam ediyor.

“Bühdüğü gibi, kadınların Aile İç Şiddete Son Kampanyası yükseklik için aydır sürüyor. Kampanyanın ana taleplerinden biri olan Aile İç Şiddetin Önlenmesi Yasası, verilen onca söze rağmen hâlâ çıkmamış. Bırakım komisyonları ve Meclis arasında gidip geliyor. Oysa Türkiye’nin dört bir yanında kadınlar aile içi şiddete ölmeyi tercihler izeren bu tasarımı bir an önce çıkarılmasını bekliyor. Yasayla birlikte aile mahkemelerinin kurulmasını, sığınma evleri açılmasını talep ediyor.

Kampanya, sadece İstanbul’da değil, İzmir’de, Merin’de, Ankara’da, Samsun’da, Bursa’da, Diyarbakır’da ve diğer illerde de tüm hızıyla sürüyor. Binlerce kadın, iniza kampanyalarıyla, basın açıklamalarıyla, ev ev, sokak sokak, pazar pazar gezerek ulaşabildikleri tüm kadınlarla, aile içinde yaşamaya mahkûm edildiklerimiz şiddete karşı biriken öfkeyi paylaşıyor.

Bu kez kararlıyız. Konuyu bir iki basın açıklaması ile geçirmeye hiç niyetimiz yok. Taleplerimize kulak verilinceye dek, her ay, her seferinde daha güçlü bir şekilde Taksim’de, Kızılk’a, Kızılk’da ülkemiz tüm meydanlarında olacağız.” Bu açıklamaya, 20 Aralık günü İstanbul’da Aile İç Şiddete Son Kampanyası’nı yürüten kadınlar yaptılar. Açıklamanın ardından da Galatasaray Postanesi’ne kadar yürüyerek yeni toplanan imzaları Meclis’e ve ilgili bakanlığa gönderdiler.

Aynı gün, aynı saatlerde, İzmir, Merin, Bursa, Diyarbakır ve kampanyaya katılan diğer illerde de, toplanan imzalar Meclis’e ve ilgili Bakanlığa gönderildi.



Hayat eve sığmıyor, kadınlar en çok evde şiddete uğruyor

- Aileyi parçalıyor dediler, ahlak elden gidiyor dediler, geleneklere uymuyor dediler..... dediler de dediler....
- Bir gece yarısı çıkan kararla sözleşmeden çekildiler

6284 SAYILI KORUMA YASASI YÜRÜRLÜKTE

AİLENİ KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN

- *Şiddet uygulayan kişi tanımının genişletilmesi: 6284 sayılı kanun, bu kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya uygulamaya tehlikesi bulunan kişileri şiddet uygulayan kişiler olarak tanımlar.*

- *Şiddetin tanımının yapılması ve fiziksel şiddetten farklı şiddet türlerinin dahil edilmesi: 4320 sayılı kanunda şiddetin tanımı belki değildir. 6284 sayılı kanunda şiddet, “Kişiye, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar veren; fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış” olarak tanımlanmıştır.*

- *Önleyici ve koruyucu tedbirlerin dahil edilmesi ve zorlama hapsinin getirilmesi: Bu yasa ile delil ve belge aranmadan gerekli önlemlerin derhal alınabilmesi mümkün olmuş, mülki amir ve hakim tarafından koruyucu tedbirlerin verilebilmesi sağlanmıştır. Tedbir kararına aykırılık durumları için zorlama hapsi getirilmiştir.*

- *Şiddetle mücadelede kurumsal yaklaşım: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'nin (ŞÖNİM) kurulması ve uygulamaların takibi hedeflenmiştir.*

Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesi ile çok sık sorulur hale gelen 6284 sayılı yasanın geçerli olup olmadığı sorusunun yanıtı: 6284 yürürlüktedir. Ancak yasanın uygulanması ile ilgili yetmezlikler ve aynı İstanbul Sözleşmesi'nde olduğu gibi tutucu/ataerkil çevrelerce evlilik düşmanı ya da ahlaksızlığı körüklediği vb. görüşler ilk günden bu yana basında yer almaktadır.



PEKİ HAKLARIMIZI BİLİYOR MUYUZ?

Eğitim Sen Eğitim Ve Bilim Alanında Kadına Yönelik Şiddet Araştırması Raporu'ndan

		Kadın	Erkek	Genel Toplam	Kadın	Erkek	Genel Toplam	Kadın Oranı
6284 Sayılı Kanun	Hiç Duymadım	99	26	125	9%	11%	10%	79%
	İyi Biliyorum-İnceledim	202	25	227	19%	11%	17%	89%
	Kısmen Biliyorum	751	169	920	70%	73%	71%	82%
	Yanıt Yok	17	13	30	2%	6%	2%	57%
İstanbul Sözleşmesi	Hiç Duymadım	15	4	19	1%	2%	1%	79%
	İyi Biliyorum-İnceledim	503	82	585	47%	35%	45%	86%
	Kısmen Biliyorum	542	138	680	51%	59%	52%	80%
	Yanıt Yok	9	9	18	1%	4%	1%	50%
CEDAW	Hiç Duymadım	451	96	547	42%	41%	42%	82%
	İyi Biliyorum-İnceledim	132	10	142	12%	4%	11%	93%
	Kısmen Biliyorum	475	118	593	44%	51%	46%	80%
	Yanıt Yok	11	9	20	1%	4%	2%	55%
	Genel Toplam	1069	233	1.302	100%	100%	100%	82%

CEDAW(Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women), Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi

CEDAW, BM Genel Kurulu tarafından 1979'da kabul edildi, 1981'de yürürlüğe girdi ve Türkiye tarafından 1985 yılında imzalandı. "Taraflar devletleri kadınlara karşı ayrımcılığın ortadan kaldırılması için somut adımlar atmakla ve CEDAW Komitesi'ne düzenli olarak kadının insan haklarının geliştirilmesi konusunda ülkedeki devlet uygulamalarını raporlamak ve sunmakla yükümlü kılar."

Birleşmiş Milletler bünyesinde yer alan sekiz temel insan hakları sözleşmesinden biridir. İnsan haklarına sadece erkek cinsiyetinin değil kadının da sahip olduğu vurgusu üzerinden biçimlendirilmiş bir metindir. "Kadınların Uluslararası Haklar Bildirgesi" olarak anılan bu düzenleme, kadın-erkek eşitliğinin yasalar önünde olduğu kadar fiilen de sağlanmasını öngörür. Taraflar devletler, kadınlara karşı ayrımcılığın tüm alanlarını



ve biçimlerini tanımlamak, bunlara karşı önlemler geliştirmenin yanında mağdurlara yardım etmek, şiddeti gerçekleştirenleri cezalandırmak yükümlülüğü altına girmektedir.

CEDAW Komitesi, Sözleşme'nin belirli maddelerinin anlaşılmasını kolaylaştırmayı ve Sözleşme'nin nasıl uygulanacağını göstermek üzere taraf devletlere tavsiye kararlarında bulunma yetkisine sahiptir. Komite 2021 itibarıyla 38 tavsiye kararı yayımlamıştır. İlk on yılda kısa ve sade olan tavsiye kararları, komitenin 1991 yılındaki 10. oturumunda alınan bir karardan sonra çok daha ayrıntılı ve kapsamlı olarak hazırlanmış; taraf devletlere Sözleşme'nin uygulanmasında rehber niteliği taşımaya başlamıştır.

En önemli ve en kapsamlı tavsiye kararlarından birisi 1991 yılında 10. oturumda aldığı 19 no'lu tavsiye karardır. Sözleşmede açıkça şiddetten bahsedilmemesine rağmen 19 no'lu tavsiye kararında ayrımcılığın tanımı, şiddeti içerecek biçimde genişletilmiş, cinsiyete dayalı şiddetin sözleşmenin hükümlerinin ihlali sayılacağı öngörülmüş; taraf devletlere sadece hükümetler ya da hükümet adına yapılan şiddeti değil, kadınların en çok maruz kaldıkları özel hayatlarındaki ayrımcılığı önleme yükümlülüğü getirilmiştir.

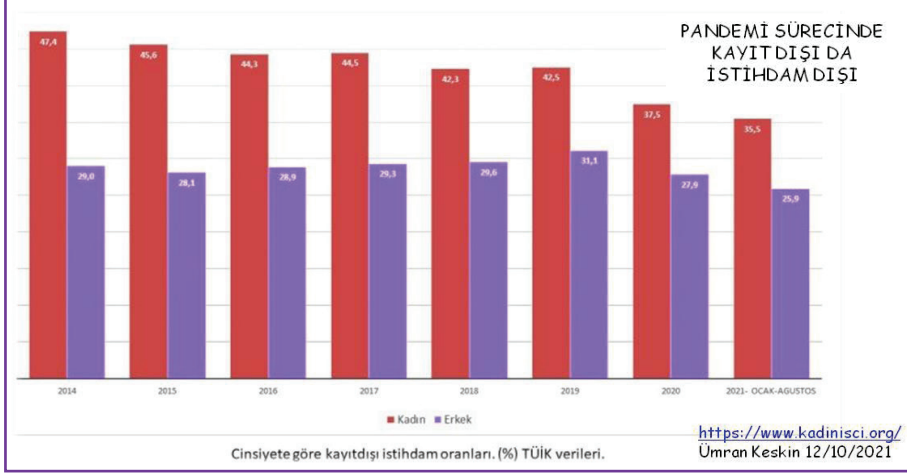
CEZAEVLERİNDE BİR ARAŞTIRMA “CİNS KIRIMI”:

Burçe Bahadır kendisine saldıran, işkence eden, kendisini satan erkeklerden birini yaralayan ya da ölümüne sebep olan kadınlarla cezaevinde röportajlar yapar ve bu çalışmasını “Ölü Kadınlar Memleketi” adlı kitabında toplar. Tabii kadınları öldüren erkekleri de kapsar bu çalışma. Erkekler konuşmaktan pek çekinmezler, kadınların ise çok azı konuşur ve zor ikna olurlar. Bir kitapta toplanan çalışmadaki anlatılarda erkekler genelde planlı, programlı cinayetlerle sonrasını da hesaplamış olarak çıkar yazarın karşısına. Kadınlarsa büyük oranda hayatına kastedilme, sürekli taciz, sistematik şiddet gören ve son raddede hayatını savunurken fail olarak gelmiştir cezaevine. Tek tek anlatırlar. Hikayelerini okumak bile çok zorken yaşamışlardır bütün bu acımasızlığı. Ve sanırım yaşadıklarını en vurucu anlatan; üzerlerinden kilitlendikleri yeri daha güvenli ve özgür bulmalarınıdır.

KAYIT DIŞI İSTİHDAM

Sosyal güvenlikten yoksun; hastalık ödeneği, emeklilik, tazminat hakkı olmaması; işten çıkarılma kolaylığı; taciz ve mobbingin şikayet edi-

lememesi; düşük ücretler; sendikalı olamamak... Verilere göre kayıtdışı istihdam oranı kadınlarda %37, erkeklerde %28 (TÜİK, 2020). Çalışma sürelerine göre bakıldığında: Tam zamanlı çalışan kadınların yüzde 28'i, yarı zamanlı çalışanların ise yüzde 74'ü kayıt dışı işlerde çalışmaktadırlar.



ILO 190 SAYILI SÖZLEŞME

ILO 190 sayılı sözleşmenin imzalanması neden önemli?

Sadece aktif sigortalı çalışanları değil, kayıt dışı da dâhil olmak üzere iş gücüne katılan herkesi, özel olarak da kadınları, korumayı hedefliyor ve “çalışma yaşamı” denilen süreci işle ilgili herhangi bir ilişkinin kurulmasından başlatıyor (md 3). Madde 3 ile aynı zamanda iş ve iş dışı yaşam ayırımının daha da bulanıklaştığı, güvencesiz ve esnek çalışma biçimlerinde istihdam edilen kadınlar için yeni çalışma biçimlerinin yarattığı yeni şiddet ve taciz biçimleri görünürleşiyor. Toplumsal cinsiyet temelli şiddet ve cinsel taciz de dâhil: bağırma, tehdit ve sataşmayı da içerecek şekilde işyerlerinin her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik şiddet ve tacizden arınmasını hedefliyor.

İşverenleri sadece çalışma yaşamında değil ev içi şiddetin iş üzerinde yaratabileceği riskleri tanımaya ve bunlara karşı makul ölçüde çözüm getirmeye, toplum olarak kadına yönelik şiddet karşısında sorumluluk almaya davet ediyor.

Sözleşme'nin 1. maddesinde şiddet ve taciz tanımı “fiziksel, psikolojik, cinsel ya da ekonomik zarar amacı güden; bunlarla sonuçlanan ya da sonuçlanması muhtemel olan, bir kez ya da tekrarlanabilir kabul edi-



“Bu cezaevinde kendini nasıl hissediyorsun” diye sordum; mutsuz, umutlu ya da kapana kısılmış gibi diyeceğini zannederek. “Özgür ve emniyette” dedi... 30 yıl boyunca sokaklarda serbestçe dolaşabilen ama kocası tarafından dövülen, sövülen, satılan kadın, bu tenini solduran, hayatını donduran, başkasının istediği saatte başkasının seçtiği yemekleri veren bu dört duvar arasında kendini “özgür ve emniyette” hissediyordu.

Burçe Bahadır - Ölü Kadınlar Memleketi

“19. ve 20. yy soykırım zamanlarıydı. Şimdi cins kırım yapıyor. Türkiye kadınlarından nefret ediyor. Onlara hayatı dar ediyor..... Kadın cinsini kırıyorlar. Kadınları boşanmak istediği, başkasını sevdiği, çalışmaya gittiği için ktır ktır kesiyor, kurşuna diziyorlar”

Burçe Bahadır - Ölü Kadınlar Memleketi Kitabı Giriş bölümünden

lemez davranışlar, pratikler ya da tehditler” şeklinde yapılıyor. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve taciz vurgusu ile kırılğan grupları daha görünür hale getiriyor. (FERYAL SAYGILIGİL (31/10/2021) <https://www.kadinisci.org/2021/10/31/ilo-190in-anlattiklari>)

- ILO 190, çalışma yaşamında şiddete ve tacize son vermeyi hedefleyen ilk uluslararası standartta bir sözleşmedir. Bu sözleşme herkesin işyerinde şiddetten ve tacizden arındırılmış bir ortamda çalışma hakkı olduğunu kabul etmektedir. Bu sözleşme, ulusal mevzuattaki boşlukları da giderecektir.
- ILO 190’ın şimdiye dek işyerinde kadına yönelik şiddet ve taciz konusunda yazılmış en kapsamlı metin olduğu söylenebilir.
- ILO 190, yaklaşım değişiklikleri sağlayabilir ve toplumsal cinsiyet eşitliğine katkıda bulunabilir.
- ILO 190’ın ileri özelliklerinden biri de, hem de ilk kez, ev içi şiddeti işyerindeki işçi sağlığı ve güvenliğinin yanı sıra istihdam koşullarını da etkileyen bir unsur olarak ele alması ve tarafları bu etkileri azaltmak üzere önlemler almaya davet etmesidir.
- ILO 190 hükümete ve işverene doğrudan sorumluluk yüklemektedir.



- ILO 190 işyerinde şiddet ve tacize karşı mücadelede ulusal yasaların oluşturulmasında son derece önemli bir sözleşmedir.

Sözleşmenin imzalanması için sürekli gündemde tutulması ve kararlı bir mücadelenin gereği çok açıktır. İmzalanan ülkelerde de bir mücadele sonucunda onay sağlanmıştır.

DİSK Kadın Komisyonu, ILO'nun 190 sayılı İşyerinde Şiddet ve Taciz Sözleşmesi'nin onaylanması için kampanya başlatmıştır.

ILO 190 sayılı sözleşme Odamız Kadın Çalışma Grubu'nun da gündemidir.

TOPLUMSAL CİNSİYET ÜZERİNE RAKAMLAR

Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Merkezi'nin son yıllarda düzenli olarak yaptığı çalışmanın sonuçları karşılaştırıldığında sorunların aynı kaldığı ve sıralamasının da ne yazık ki değişmediği görülmektedir. Şiddet ilk sıradaki yerini korurken, işsizlik ve eğitime ulaşamama onu takip ediyor.

Araştırmada dikkati çekenler: erkeklerin ev işi ve çocuk bakımındaki rollerinin tam da eğilimlere uygun olarak tanımlandığı görülüyor. Genellikle çocukla oynamak, gezdirmek, ev için alışveriş ya da tamirat gibi daha erkek işi olarak tanımlayabildikleri işleri üzerlerine alıyorlar. Kadın; iş, ev, çocuk, yaşlı ve hasta bakımı kaskacında parçalanmayı sürdürüyor.

